

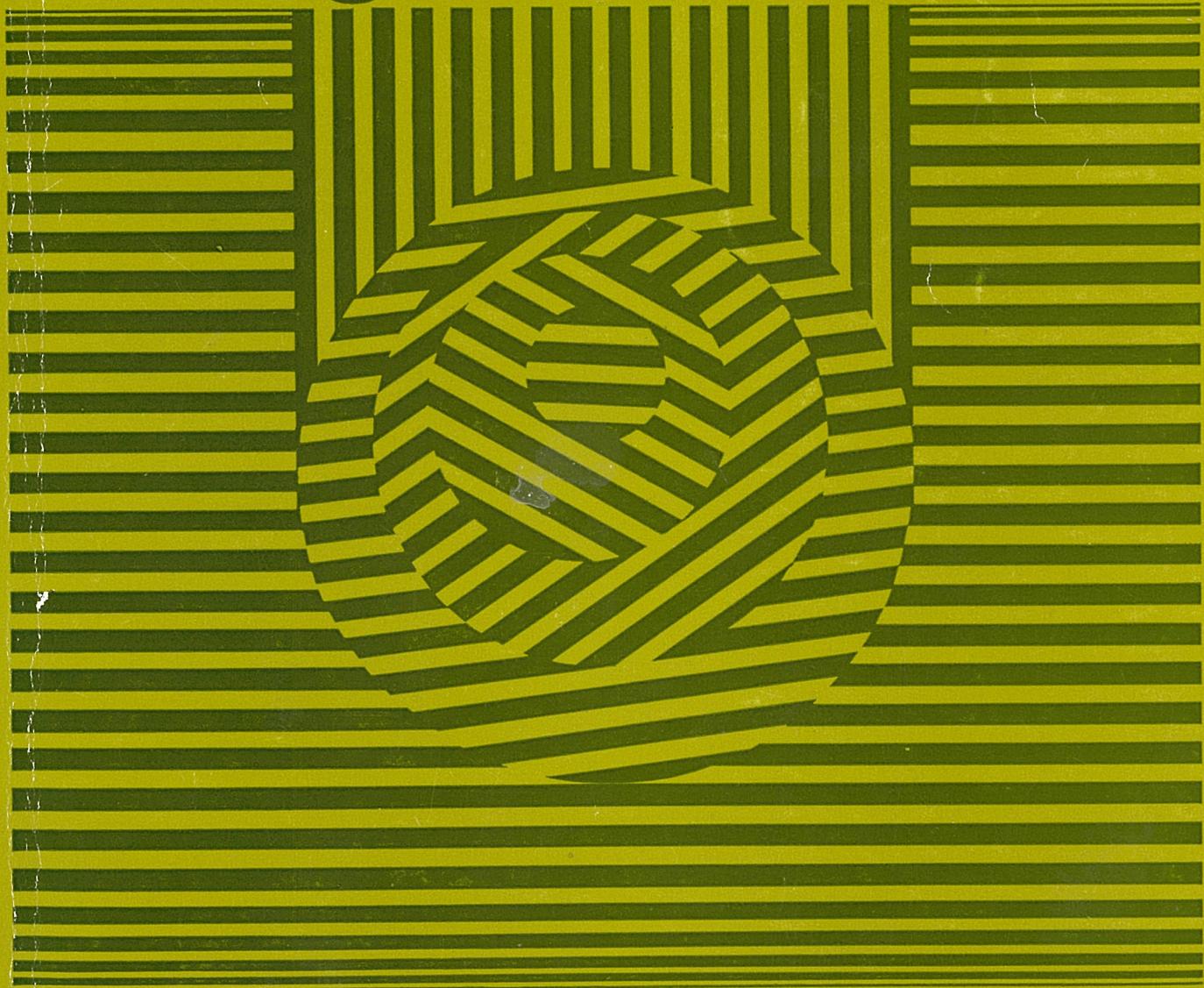

DRUŠTVO
DEFEKTOLOGOV
SLOVENIJE

SEKCIJA
MVO

ptički
brez
gnezda

10|11

GLASILO DRUŠTVA DEFEKTOLOGOV SLOVENIJE - SEKCIJE M V O

LETNO - 3

ŠTEVILKA - 10/11

JUNIJ 1977

V S E B I N A :

stran

PRISILJEVATI ALI DOPUŠČATI (dr. V. Skalar)	1
UČNO RAZBREMENJEVALNE IN K AKTIVNOSTI MOTIVIRAJOČE METODE PRI VZGOJI IN POUČEVANJU VEDENJSKO MOTENIH OTROK	
Kot primer: SLIKANJE OB GLASBI (dr. Norbert Myschker)	12
JOSEF - IMPULZIVEN, NEKONTROLIRAN OTROK (A. Fuss)	22
NEKOČ NAJDRAŽJI (I. Zavodnik)	30
POSLOVILI SMO SE OD dr. SKABERNETA (I. Škoflek)	32
BRONISLAV SKABERNE - kakršnega sem poznala (A. Fuss)	33
DELO SEKCIJE	35
OBČNI ZBOR V RADENCHI	45
UPRAVNI ODBOR SEKCIJE SPOROČA SVOJIM ČLANOM	49
PROSTOR ZA PRISPEVKЕ IZ VZGOJNIH ZAVODOV	51

PRISILJEVATI ALI DOPUŠČATI? *

(dr. Vinko Skalar)

Pri otrokih in mladostnikih, ki so vedenjsko težavni, moteči, ogrožajoči in družbeno nevarni, zlasti če nimajo ustreznega družinskega zavetja, prevzema vzgojno izobraževalno funkcijo širša družbena skupnost. Ker so ti otroci in mladostniki v konfliktu z družbo, ker ne spoštujejo zakonov in obstoječih vrednot, ker se ne ravna v skladu s pričakovanji in zahtevami, je v institucionaliziranih vzgojnih prizadevanjih dan pomemben poudarek na red in na disciplino, vcepljanju poslušnosti in ubogljivosti, zahtevam, da se spoštuje avtoriteta, da se dosledno spoštujejo pravila in dani okviri. Ti poudarki v vzgojnem programu izhajajo iz predpostavke, da je treba vedenjska odstopanja preprečiti in mlade prestopnike uokviriti v skladu z veljavnimi normami, in sicer ne da bi bili moteči v sedanjosti, še bolj pa, da se ne bi njihovo moteče vedenje v prihodnje še bolj razraslo. Pri uresničevanju navedenih vzgojnih ciljev se vzgojno osebje zateka tudi k prisili, zlasti če druge metode niso dovolj učinkovite. K prisilnim metodam se zatekajo vzgojitelji tem bolj, čim bolj so njihovi varovanci vedenjsko problematični in družbeno nevarni. Tako je več prisile v vzgojnih zavodih za mladostnike, kot v vzgojnih zavodih za šoloobvezno mladino; več v vzgojno poboljševalnem domu kot v drugih mla- dinskih vzgojnih domovih; več v mladoletniškem zaporu kot v vzgojno poboljševalnem domu in več v kazensko poboljševalnem domu kot v mladoletniškem zaporu. V teh institucijah se nam dozdevajo metode prisile in kaznovanja sprejemljive in nujne, četudi se sicer zavzemamo pri delu z urejeno in družbeno prilagojeno mladino za demokratične medosebne odnose in za nerepresivne vzgojne metode.

Taka naravnost vzgojitelja v vzgojnih in v penoloških institucijah pri delu z disocialno mladino bi bila do neke mere razumljiva, če bi izdvojili družbeni interes, zanemarili pa individualnega. Z drugimi besedami, če bi zasledovali generalno preventivne cilje, zanemarili pa bi specialno prevencijo. Vendar vemo, da če gledamo dialektično, generalno preventivnih ciljev ni mogoče uresničevati, če ne lupoštevamo istočasno specialno preventivnega vidika. Ne moremo uresničevati družbenih interesov, če ne uresničujemo individualnih, kajti individualni interesi so vsebovani v družbenih.

Ne glede na dialektično povezanost in odvisnost med individualnim in družbenim, ki nas odvrača od postopkov, ki bi bili z individualnega vidika vprašljivi, ker bi bili v daljši perspektivi vprašljivi tudi s širšega, družbenega vidika, pa se postavlja vprašanje, ali so metode prisile pri vzgojnem in pri prevzgojnem delu z disocialno mladino same po sebi resnično, četudi kratkoročno učinkovite? Menimo, da ne, kot nam pedagoška praksa vedno znova potrjuje.

Cilji avtoritarnih in kaznovalnih metod so bolj ali manj jasni: prisiliti, ukrotiti, ukloniti, pokoriti, prestrašiti, podrediti ipd. Podobno kot

* Članek je povzetek predavanja, ki ga je imel pisec na seminarju o "Novih izhodiščih", katerega je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo za strokovno osebje v vzgojnih zavodih v letih 1975/76.

poskuša v politiki močnejši in vplivnejši prisiliti šibkejšega s tem, da priredi kazenski pohod, da bombardira prebivalstvo nepokorne dežele, da uprizori masaker med neposlušnim prebivalstvom, strelja talce, grozi ali izvaja gospodarsko blokado itd.

Če se vrnemo vrnemo v vzgojno situacijo - vertikalni avtoritaren in kaznovalen odnos oblikuje sicer navidezno pokorne in ponižne, po drugi strani pa zahrbtne, hinavske, uklonljive ljudi brez lastnega mnenja in brez lastnih stališč, neustvarjalne in nesigurne s pomanjkljivo samozavestjo, agresivne, pri čemer se izraža agresivnost zlasti v odnosu do šibkejših in statusno nižjih.

Represivni odnosi ne glede na rezultate so morda ustrezali sužnjeposestniškemu ali fevdальнemu družbenemu redu, morda so do neke mere ustrezali tudi v kapitalizmu. Ti odnosi zahtevajo sužnja in lastnika, tlačana in valpta, gospoda in hlapca, boga s peklom in vernika, sodnika in toženca, paznika in obsojenca, visoko razvitega in nerazvitega - z eno besedo nadrejenega in podrejenega. Nadrejeni si podreja ljudi in da bi dosegel cilj ne izbira sredstev - tudi uničuje in ubija. Žrtev ne šteje, pomemben je edino le cilj - podreditev.

Tako postavljeni cilji in učinki, ki izhajajo iz represivne in kaznovalne orientacije, niso skladni z demokratično miselnostjo, s sodobnimi medčloveškimi odnosi, ki temeljijo na humanosti, na idejah enakosti in svobode. Ne ustrezajo osveščenim in informiranim posameznikom, ki hočejo sostvarjati svojo sedanost in bodočnost. Ne ustrezajo socialističnim in samopravnim družbenim odnosom, pa četudi gre za delinkvente in kriminalce, ki predstavljajo v vsaki družbi najbolj na rob potisnjeno skupino. Hočemo nasprotno ljudi, ki bodo ustvarjalni, iniciativni in avtentični, ljudi, ki bodo lahko prispevali k skupnemu napredku po svojih sposobnostih, ljudi, ki bodo razvili svoje potenciale in ki bodo poskušali uresničiti samega sebe.

Posameznikom, ki so bili v razvoju ovirani, ki so moteni in zaradi tega moteči, moramo nuditi temveč, ker so bolj kot urejeni in prilagojeni potrebni pomoći in opore. Pri tem ni dovolj, da s takimi ugotovitvami načelno soglašamo. Odgovorni smo za nekaj več: za iskanje in razvijanje takih metod dela, ki bodo skladne z družbenimi cilji, metod, ki dajejo učinkovite rezultate in katere je že potrdila pedagoška teorija in praksa.

Pristop, od katerega pričakujemo ustrezne vzgojne lučinke, pristop, ki pomeni večdimenzionalno upoštevanje današnje družbene politične, socialistične in samopravne orientacije, pristop, ki upošteva istočasno sodobna spoznanja v pedagoški praksi in teoriji zlasti pri delu z vedenjsko in osebnostno moteno mladino, smo poimenovali s permisivnostjo. To je skupni imenovalec za teoretični model, za naravnost in za izbrane metode.

POJEM PERMISIVNOSTI

Pojem "permisivnost" je v strokovni literaturi dokaj sporen. Različni avtorji ga tolmačijo dokaj različno in mu pripisujejo različne, včasih povsem nasprotne vsebine. V Enciklopedijskem riječniku pedagogije najdemo ob geslu permisivnost tole razlagó: "Permisivnost je pedocentrična pedagoška

doktrina, ki naglaša predvsem svoboden in nemoten razvoj otrokove osebnosti, ki ga je mogoče doseči z demokratično vzgojo. Pojem izvira od Johna Dewey-a in Sigmunda Freuda".¹

Še bolj je očrnil permisivnost ameriški pisec Max Rafferty, ki pravi sledeče: "Besedi permissive in permissivenes, sta v anglo-saksonskih deželah pogosto v rabi in označujeta široko ali preširoko popuščanje toleranco, ustrežljivost in popustljivost v vzgoji ali v družbenih odnosih (permissive society). Koncept je oblikoval Rousseau. To je koncept brez odgovornosti, to je voyarizem in ekshibicionizem, rezultat takih konceptov doslej so bili bastardi." ²

Precej drugače je permisivnost označena v slovarju psiholoških in psihanalitičnih terminov, kjer je napisano sledeče: "Permisivnost je naravnost, ki dovoljuje svobodo izbiranja in izražanja drugemu človeku iz spoštovanja njegove osebnosti. Permisivnost se ostro razlikuje od popustljivosti, čeprav imata izraza vsaj navzven veliko podobnosti."³

Škoflek pa pravi v zvezi s permisivnostjo: "Beseda permisivnost je v defektološki literaturi dokaj sporna. Nekateri izraziti praktiki trde, da je sinonim za pedagoško popuščanje, razpuščenost in anarhijo. V Logatcu smo si neskromno dovolili, da damo tej besedi svoj pomen in vsebino. Pod pojmom permisivnost razumemo pristop, ki stimulira gojence k večji angažiranosti, k lastni aktivnosti in soodločanju; pristop v katerem se izogibamo nepotrebnim napetostim in konfliktnim situacijam."⁴

Spričo tolikih razlik glede pojma permisivnosti bi bilo najbolje, če bi ga opustili in ga nadomestili npr. z demokratično vzgojo ali s samoupravljaljsko pedagogiko. Vendar niti en niti drugi pojem še daleč ni identičen s tem, kar vsebuje po našem mnenju pojem permisivnosti. Demokratična vzgoja je ožji pojem, ki se s permisivnostjo le delno prekriva, samoupravljaljska pedagogika pa je celovita pedagoška doktrina, prilagojena in zrasla z našim samoupravnim sistemom in daleč presega okvire permisivnega pristopa. Razen tega je samoupravljaljska pedagogika čista pedagoška kategorija, medtem ko uvajamo pojem permisivnosti pri delu z vedenjsko in osebnostno moteno mladino, kjer je pristop interdisciplinaren. Razen pedagogike sega v to področje tudi psihiatrija, psihoterapija, mentalna higiena, socialna in klinična psihologija itd. Zaradi navedenega bomo bolj iz zadrege kot iz prepričanja, da smo našli najboljšo rešitev, pojem permisivnosti zadržali. Končno ni toliko pomembna beseda, kot je pomembna vsebina pojma. Pojmu permisivnosti pa

1) Enciklopedijski riječnik pedagogije. Zagreb, Matica Hrvatska 1963, stran 665.

2) Rafferty, M.: Summerhill: pro und contra. An tiautoritäre Schulle in der Diskussion. Hamburg, Rowohlt Taschenbuch 1971, S. 13 - 25

3) English, H.B., English, C.: Obuhvatni riječnik psiholoških i psihanalitičkih pojmova. Beograd, Savremena administracija 1972, str. 366

4) Škoflek, I.: Grupni rad u prevaspitanju maloletnika sa smetnjama u ponašanju i ličnosti. Specijalna škola, Beograd 19(1970) 6, Str. 1050

pripisujemo tri razsežnosti:

1. Pomeni demokratizacijo odnosa vzgojitelj-gojenec.
2. Pomeni ustvarjanje klime v vzgojni instituciji, ki omogoča uporabo psihoterapevtskih metod in psiholoških in socialnih svetovalnih tehnik.
3. Pomeni specifično psihoterapevtsko metodo, uporabno pri nekaterih kategorijah delinkventov.

Vsako od razsežnosti bomo podrobneje pojasnili.

1. Demokratizacija odnosa med vzgojiteljem in gojencem v vzgojni instituciji

Pri tej razsežnosti se pojem permisivnosti skorajda izenačuje z demokratično vzgojo. Dejansko gre v tem primeru za proces demokratizacije v vzgojnih in v penoloških institucijah, kjer še vedno največkrat prevladujejo vertikalni oz. avtoritarni odnosi med nadrejenim osebjem in varovanci. Ideja demokratizacije na tem področju se je začela uveljavljati in širiti predvsem po drugi svetovni vojni, pri čemer je imelo pomemben vpliv klasično delo D. Clemmer-ja "The Community" (Zaporska skupnost, 1940). Clemmer je prepričljivo pokazal na številne negativne posledice klime v zaporih, kjer nastane med zaporniki posebna subkulturna s celovitim vrednostnim sistemom, ki na poseben način oblikuje prebivalce institucije in jih odtjujuje od kakršnih koli prizadevanj upravnega in vzgojnega osebja. Gre za dva svetova, ki sta prisiljena živeti v skupnem ograjenem prostoru, vendar živila eden mimo drugega, ne da bi se uspela sporazumeti in se zbližati. McCaldon (1969) n.pr. meni, da si družba s pošiljanjem ljudi v klasične vzgojne in penološke institucije izpodkopuje tla pod nogami. Ustvarja sovražno razpoloženo posameznike, protidružbene in asocialne tipe. Ustvarja torej probleme, proti katerim se domnevno bori.

Spoznanja o negativnih vplivih klasičnih represivnih odnosov v penoloških institucijah in v vzgojnih zavodih temeljijo dandanes na številnih sistematičnih opazovanjih in eksperimentih. V ta raziskovanja pri nas bi lahko uvrstili eksperiment v Logatcu (1967 - 1971). Vsa ta spoznanja so vplivala na postopno humanizacijo in demokratizacijo odnosov v prevzgojnih in kazenskih institucijah.

Spreminjanje odnosov pri institucionalnem obravnavanju vedenjsko motene in delikventne mladine od klasičnih k bolj demokratičnim nas spričo samoupravljaljske orientacije tembolj obvezuje.

Proces demokratizacije v naših vzgojnih institucijah bi lahko povezeli v sledečih osnovnih tezah:

- omogočanje dovolj širokega fizičnega in psihološkega prostora osebam, obravnavanim v instituciji, da se ne bi pri rjih še bolj ustvarjali (ali da ne bi nastali novi) neprilagojeni vzorci vedenja. Iz te teze izhaja povsem praktičen napotek za vzgojno osebje: ne kaže škodovati (z vztrajanjem pri klasičnih represivnih odnosih), če ne znamo in ne moremo koristiti (če nismo dovolj strokovno usposobljeni ali če nimamo ustreznih delovnih pogojev).
- Razvijanje gojenčeve ustvarjalnosti, originalnosti, avtentičnega in

istočasno odgovornega vedenja, posredovanje pozitivnih socialnih in emocijonalnih izkušenj. Konkretno je v tej zvezi vsebovana misel, da je treba v času institucionalnega obravnavanja pri gojencih ohraniti in razvijati dane potenciale in kvalitete, ne pa posameznikove osebnosti kakorkoli ovirati v razvoju.

2. Ustvarjanje klime v vzgojnem zavodu, ki omogoča uporabo psihoterapevtskih metod in svetovanja

Da bi lahko v vzgojnem ali v vzgojno poboljševalnem domu pri posameznikih ali pri skupinah uporabili psihoterapevtske metode ali tehnike psihološkega svetovanja, je treba predhodno ustvariti primerno klimo, pri čemer je posebej pomemben odnos medsebojnega zaupanja med nadrejenimi in podrejenimi. Tak odnos pa ni mogoč v institucijah, kjer prevladujejo represivni oz. avtoritarni odnosi. Represivni in avtoritarni odnosi namreč ustvarjajo in poglabljajo vrzel med nadrejenimi in podrejenimi, otežujejo pristne stike in sporazumevanje, ustvarjajo v institucijah hladno in za poglobljeno delo z varovanci neustrezno klimo. Nasprotno pa pričakujemo od permisivne naravnosti vzgojnega osebja pobude za medsebojno zblizevanje, zaupanje in prijateljski odnos.

Permisivnost kot predpogoj za psihoterapijo in svetovanje bi lahko določili s sledečimi tezami:

- Vzgojitelj mora sprejeti gojence takšnega kot je ... z vsemi pomanjkljivostmi in neprijetnimi lastnostmi. Poskušati bi se moral vanj vživeti, v njegov svet razmišljanja, čustovanja in doživljanja in vskladiti s spoznanimi nujnostmi nivo zahtev in pričakovanj. Povsem neustrezno je vzgojiteljevo moralizirajoče ocenjevanje gojenčevega vedenja, ker moraliziranje že a priori otežkoča, če že ne onemogoča kakršnekoli empatije.
- Vzgojitelj mora dati gojencem možnost, da se lahko izrazijo, oziroma da lahko brez ovir ali celo sanckij govorijo o svojih problemih in občutjih. Ne gre le za to, da lahko gojenci svoja občutja izrazijo, pač pa da se o njih tudi pogovorijo, da izmenjajo svoja mnenja in stališča z vzgojiteljem ali z drugimi odraslimi v zavodu.
- Vzgojitelj naj bi s posredno ali neposredno pomočjo gojencem pomagal zadovoljiti potrebe po uveljavljanju in samouresničenju. Preusmeriti bi moral svojo vlogo od paznika, nadzornika, perfekta in disciplinskega starešine k vlogi svetovalca, vzgojitelja in prijatelja.

3. Permisivnost je posebna psihoterapevtska metoda, uporabna pri nekaterih kategorijah delinkventov.

Tretja razsežnost pojma permisivnosti sega v področje psihoterapije in ne zadeva vzgojiteljevega dela v vzgojnem zavodu, ki ni posebej specifičiziran. Permisivnost kot metodo so teoretično zagovarjali in izdelali C. Rogers, Dollard in Miller, S. Slavson, F. Redl, A. Aichorn in P. Mailloux. O tem vidiku je danih nekaj več informacij v članku "Permisivnost -metoda dela z disocialnimi osebnostmi" v reviji "Vzgoja in izobraževanje" IV (73) 3. Na tem mestu o tej psihoterapevtski metodi ne bi bilo smotrno podrobnejše razpravljati.

INOVACIJE IN ODPORI

Dokler razpravljamo o permisivnosti ali o demokratizaciji odnosov med vzgojnim osebjem in gojenci načelno, ni težko najti skupnega jezika. Različna stališča, nesporazumi, konflikti, nasprotovanja in odpori nastopijo predvsem, ko poskušamo ta načela uresničiti v praksi. Tedaj ugotovimo, da v resnici lahko prenesemo iz teorije v prakso le neznaten del zamisli in idej. Razlogi so številni, nekateri subjektivni, nekateri objektivni. Izdvojili bomo nekatere najbolj pomembne:

1. Vsaka noviteta pomeni spolzka tla. V ljudi, ki jih zadeva, vnaša nesigurnost, ker ni uokvirjena in utečena vzbuja nezaupanje. Nimamo nobenega zagotovila, da se bo obdržala, niti ne da bo sprejeta v strokovni javnosti in v širšem družbenem prostoru. Tudi ni mogoče predvideti, ali bodo posledice uvedene novitete v praksi dejansko izpolnile pričakovanja, ne vemo kakšne žrtve in osebna odpovedovanja bodo terjale. Noviteta zato večinoma ni zaželena. Vsebuje preveč tveganja in nepredvidljivih naporov.

Dandanes se ob novitetah zaustavljamo tudi ob vprašanju, od kod prihaja, ali iz vzhoda ali iz zapada, v kakšnih družbenih razmerah so nastale in ali spadajo v naš družbeni prostor. Zaradi "sumljivega" izvora dostikrat novitete "svajamo z odpori in predsodki, četudi morda brez upravičenega razloga.

2. Novitete v pedagogiki so dostikrat še posebej tvegane, kajti za isti problem predlagajo teoretiki ali praktiki različne rešitve, ki se medsebojno izključujejo. Nek postopek, ki ga eni razglašajo za nesprejemljivega ali celo škodljivega, drugi priporočajo kot ustreznega.

V zvezi z obravnavanjem disocialne mladine odkrivamo (zlasti) pri praktikih še druge činitelje, ki povzročajo odpore ob novitetah, zlasti še kadar se zavzemamo za nerepresivne, humanejše in bolj demokratične odnose.

3. Zaupanje v kazen, ki daje večinoma takojšnje vidne, čeprav največkrat kratkotrajne in navidezne učinke. S kaznijo dosežemo pri disocialnih mladostnikih pokornost, poslušnost, ubogljovost in s tem delno ali popolno prenehanje vedenja, ki je neustrezno in nezaželjeno.

4. Pri obravnavanju disocialnih mladostnikov, ki so nas vznemirili, prizadeli in ogrožali, se vsiljuje sama po sebi represivna reakcija. Upornega, hudobnega, samovoljnega, moralno pokvarjenega, je trreba, čeprav s silo, za vsako ceno zaustaviti, da bi obvarovali veljavne norme in vrednote. To je trdna asociativna zveza, ki se je vkoreninila pri vzgoji, v kazenskem pravu in nasploh v zavesti ljudi. Podpirajo in vzdržujejo jo čustva nesigurnosti, strahu in jeze, zlasti tedaj, ko nas disocialni neposredno pa tudi posredno prizadenejo.

5. Pedagogi praktiki so večkrat mnenja, da bi gojenci njihov razumevajoč in permisiven odnos doživljali kot slabost in ne kot vrlino. Menijo torej, da bi bila ogrožena njihova avtoriteta, katero si je med sisočialnimi mladostniki že tako težko ustvariti kot pa med otroci in mladostniki, ki niso zašli na stranpota.

6. Osebju v zavodih največkrat ni preveč simpatična misel, da naj bi sprejemali delinkventne, moralno problematične, čustveno prizadete in huje osebnostno motene mladostnike kot enakopravne tovariše, katerim naj bi bili mentorji, svetovalci in prijatelji. To se izraža v pripombah, ki jih lahko slišimo v zavodih (pa tudi v šolah) vsak dan:

- "Vse ima svoje meje, končno sem odrasel in zaslužim njihovo spoštovanje."
- "Da bi mi gledali v lonec, da bi smeli kritizirati moje ravnanje, to je le malo preveč."
- "Končno pa, da bi moral ravno s tem sklepati prijateljstva"
- "Včasih je bilo drugače, avtoriteta učitelja je bila spoštovana, danes pa jim preveč popuščamo in jim preveč dovoljujemo; zato pa je tako."

Ko so se pred leti gojenci v vzgojnem zavodu v Gornjem Logatcu na terapevtskih skupnostih razgovorili o "krivicah" okoli hrane in o drobnih nedoslednostih vzgojiteljev, je zahtevalo osebje, da se terapevtske skupnosti ukinejo, posamezniki so celo nameravali zapustiti zavod. Gre za problem, ki zadava status, prestiž in avtoriteto in se javlja v mnogih kolektivih, kjer je (bil) v teku proces demokratizacije. Še posebej pa se zaostrujejo ta vprašanja pri delu z delinkventnimi mladostniki (še bolj z delinkventnimi odraslimi), ki so v konfliktu z družbo in ki so v času prestajanja vzgojnega ukrepa (kazni) skorajda brezpravni.

7. Naslednji vzrok odporom do demokratičnih odnosov v vzgojnem zavodu odnosno do permisivnega odnosa osebja do gojencev, izhaja iz strahu pred anarhijo ob istočasni odgovornosti pred potencialnimi anarhičnimi situacijami. Kaznovalen in represiven odnos oprivičuje vzgojitelj z odgovornostjo do inventarja, ki je skupna oz. družbena last, do osebja, ki ga je treba pred brezobzirnimi gojenci ščititi, do oklice, s katero ne kaže poslabšati odnosov in končno do pozitivnih gojencev, ki so od negativnih ogroženi. V razprave o permisivnosti in o demokratičnih odnosih so pedagogi in defektologi dostikrat vpadali s pripombami:

- "Bojim se preveč popuščati, saj bi mi šlo lahko vse po zлу."
- "Lepa ideja, vendar pa je v praksi drugače. Smo tudi odgovorni."
- "Saj razumem, toda tudi vi me morate razumeti. Nimam toliko denarja, da bi lahko poravnal vso škodo, ki bi jo lahko povzročili."
- "Kdo bo kriv, če se kaj zgodi? Morda vi, ki nam predavate? Odšli boste v pisarno, jaz pa spet med gojence v zavod."
- "Vsak teoretik bi moraj najprej delati praktično, šele potem bi lahko dajal nasvete, katere bi bilo mogoče sprejeti."

8. V opravičilo represivnim odnosom navaja osebje v vzgojnih zavodih tudi razloge moralne narave, npr.:

- "Storil je kaznivo dejanje, naj čuti posledice!"
- "Naj ga morda nagradim, saj bo imel vtis, da to, kar je storil, odbrovam."
- "Treba je storiti kakšno neumnost, pa se ima lahko mlad človek dobro v kakšnem zavodu."

Morda je to res. Toda čemu naj bi se vzgojitelji, od katerih pričakujemo kaj več, zavzemali za vlogo kazovalcev. Za kazen je bilo že poskrbljeno; s strani milice, s strani sodišča, s strani sošeske in še koga. Vzgojiteljeva vloga pa je drugačna. Njegovo delo naj bi ne temeljilo na čustvenih stereotipijah in predsodkih, pač pa na znanju in na

globokem humanizmu do iztirjenega človeškega bitja, ki potrebuje pomoč.

9. Odpori vzgojnega osebja do permisivnosti so tudi posledica njihove bolj ali manj stalne obrambne naravnosti do gojencev. Gojenci spravljajo vzgojitelje z brezobzirnim in žaljivim vedenjem v stisko, na katero reagira osebje z nezaupanjem in z distanco do gojencev, kot tudi z agresijo in z represivnim postopanjem, pri čemer ni mogoče pričakovati tovariškega sporažumevanja in empatije.

Empatija v gojenčev svet je že sama po sebi težavna in težko uresničljiva. Vzgojitelj bi se moral vživeti v mladoletnikov drugačen svet podobno kot bi zahtevali, naj se popolnoma trezen posameznik vživi v razpoloženo in alkoholizirano druščino, ali pa da bi poskušal pristranski opazovalec razumeti razvnetega kvartopirca, ali posameznik osebno stis ko osovraženega znanca. Princip "gojenca moramo vzeti takega kot je" postaja prav zaradi slabih možnosti empatije do disocialnih mladostnikov največkrat fraza, ne da bi jo uspeli uresničevati. Nekoliko večjo možnost empatije pa zmanjšuje ali povsem onemogoča prav obrambna naravnost vzgojiteljev do gojencev in seveda tudi obrambna naravnost gojencev do vzgojnega osebja.

Odpori ptori demokratizaciji odnosov v vzgojnih zavodih odnosno proti permisivnosti se javljajo v direktnih, še večkrat v indirektnih - prikritih oblikah, npr.:

(Povsem odprto)

- To je kratkovidno, s tega ne bo nič dobrega
- Saj to vodi v popolno anarhijo
- To ne bo dolgo trajalo, verjemite mi, ker imam izkušnje

(Nekoliko prikrito)

- Ne bom nič rekel, mislim si pa svoje.
- Delal bom, kot mi bodo ukazali, vendar se ne strinjam.

(Skozi zasrkbljenost in odgovornost)

- Z živimi ljudmi pa vendar ne moremo eksperimentirati; osebje bi se uprlo, pa tudi okolica bi nas obsojala

(Skozi ljubezen do otroka)

- Preveč rad imam otroke, da bi jih izpostavljal na tak način.

V resnici smo torej pripravljeni sprejeti le zelo malo; ustaljeno in tradicionalno se le postopno umika novitetom. Poglejmo si npr. kako se tradicionalne rešitve v zvezi z vzdrževanjem reda in discipline v zavodih vztrajno upirajo novim spoznanjem.

RED IN DISCIPLINA OB PERMISIVNI NARAVNOSTI

Mlajši delavci v zavodih, ki prihajajo iz strokovne šole nasičeni z znanjem in z motivacijo, da bi bili dobrni vzgojitelji poskušajo marsikaj, kar starejši delavci opuščajo. Gojencem zaupajo (včasih tudi preveč),

se obnašajo do njih kot vrstniki in tovariši, skušajo jim biti svetovalci in terapevti, uresničevati želijo zamisli, za katere so dobili pobude v času šolanja. Pri tem doživljajo tudi razočaranja in neuspehe, večkrat v njihovih skupinah ni najbolj vzornega reda, nepristranski opazovalec bi dobil ob njihovem delu vtis, da problemom reda, discipline, čistoče in spoštovanja hišnega reda ne posvečajo posebne pozornosti. Starejši, že bolj izkušeni delavci gledajo na prizadevanja mladih z nezaupanjem. Na njihovo delo imajo pripombe, kot npr.: "mlad je še, naijen in idealist, vendar ga bo že življenje obrusilo in izučilo; hvalevredno je, da se zavzema za demokracijo in za permisivnost, toda najprej bo moral sam dozoret. Poglejte kakšen nered ima v skupini. In njegovi gojenci - zanemarjeni in zaraščeni so, le kako da jim to dovoljuje; to kar počenja, to ni več demokracija, pač pa anarhija; ne bi smel imeti svoje skupine, dokler si ne bo pridobil nekaj več izkušenj; morali ga bomo spomenovati, morda bo še dober vzgojitelj, vendar bo do tedaj preteklo še mnogo časa, razumemo permisivnost, vendar pa disciplina mora biti, to je vendar najmanj, kar lahko zahtevamo in kar je tudi prav, da zahtevamo..."

S pripombami na račun mladih, v katerih je navadno precejšnja mera cinizma, kar hitro ubijemo pri novincih začetno zagnanost. Ne uvidimo, da je mladostna zavzetost kvaliteta, ki bi jo bilo treba posebej gojiti in negovati. Ob odnosu pa, ki smo ga predstavili in ki ga dandanes v zavodih večinoma srečujemo, ni slučaj, da se mladi kmalu konformirajo z obstoječimi stališči in modeli vrednotenja in ocenjevanja, ali pa zapustijo zavod. Podoben proces asimilacije mladih zavzetih pedagogov je značilen tudi v osnovnih šolah in ne le v vzgojnih zavodih. Ob tem ostaja seveda odprto vprašanje, ali smo mladim res šteti v zlo, če zanemarjajo red in disciplino, oziroma če vzdrževanju reda in discipline v zavodu pri vzgojnem delu ne dajejo posebnega poudarka in prednosti?

Red, disciplina, formalna brezhibna urejenost bivalnih prostorov, dosledna osebna urejenost, spoštovanje hišnega reda in veljavnih pravil v instituciji, to so (bili) ideali v klasičnih avtoritarnih institucijah, v vojašnicah, v zaporih in v internatih. To so kvalitete, ki jih cenijo pazniki, nadzorniki, perfekti in kaplarji. V takih institucijah so (bile) zunanje fasade z redom in disciplino najvišje vrednote in tudi najbolj vidni in oprijemljivi znaki, po katerih je bil ocenjen posameznik, vzgojna skupina ali zavod v celoti. Sicer pa imamo še dandanes navado, da v zavodu čistimo in urejamo, če pričakujemo obisk, saj vemo, da nas bodo ocenjevali predvsem po zunanjem videzu.

Disciplina in spoštovanje zavodskih pravil je tudi vidik, ob katerem se kot vzgojitelji najbolj često spopadamo z gojenci, ob katerem merimo svojo uspešnost in avtoritetno. Vzdrževanje reda in discipline v zavodu postaja na tak način cilj sam po sebi, ob katerem zbledijo in so potisnjeni v ozadje vsi drugi deklarirani vzgojni cilji.

Fetišiziranje reda in discipline ne oblikuje rednega človeka. Prisiljen red in navajanje na disciplino vzbuja hude odpore in vodi v nenehne konflikte med nadrejenimi in podrejenimi. Znano je, da se obsojenci v kazenskih institucijah za prisilo in toge sheme, v katerih so prisiljeni živeti, grobo maščujejo s tem, da onesnažujejo kotle za hrano, da urinirajo v zmes za kruh, da pišejo na račun nadrejenih pamflete po straniščih, da jih smešijo v karikaturah in anonimnih pismih. Dajanje prednosti redu in disciplini v zavodu ustvarja vtis nespontanosti, nedomačnosti, zaprtosti, shematiziranosti, formalnih in nepristnih odnosov. Ustvarja vtis po starem in preživelem. Vz red red je neprijeten. V stanovanju

odraža perfekcionizem gospodinje, ki čisti iz nevrotičnih pobud, da bi prikrila občutja nelagodja, ker je zaprta med štiri stene in ker ji je vzorno urejeno stanovanje edini dokaz njene vrednosti. Tako stanovanje ni za rabo; po njem se morajo člani družine gibati kot po svetišču, ne da bi se v njem dobro počutili in ne da bi se lahko sprostili.

Pri vsem tem pa se ne zavzemamo za nered, za nedisciplino, za laissez faire in za anarhijo. Zavzemamo se le za nekoliko manj toge odnose v instituciji, za odnose, ki ne bodo temeljili na nedotakljivih principih, pravilnikih, hišnih redih, pač pa na pristnih človeških odnosih in skupnih potrebah. Disciplina in red ne sme in ne more prerasti v edini vzgojni cilj, ki v končni posledici ni več namenjen varovancem, pač pa služi izključno ciljem institucije in tistemu delu osebja, kateremu je edini cilj ohraniti institucijo, njene tradicije in avtoriteto samo po sebi. Taka disciplina je odstojena osnovnim vzgojnim ciljem in postaja sama sebi namen. Sistem, ki je žongliral s pojmom zdravljenja, ki pa ni imel z zdravljenjem prav nič skupnega, je bil edinstveno upodobljen v filmu, ki smo ga videli nedolgo tega - "Let nad kükavičjim gnezdom".

Spominjam se primera z neke šole. Učiteljica je želela peljati otroke na razstavo, vendar bi to storila šele, če bi zamenjala ure z dvema svojima kolegom. Ravnatelj je kategorično zavrnil kakršnekoli spremembe in zamenjave, češ da ne bi porušili utečeñega reda in da ne bi nastala na šoli zmeda in konflikti med učitelji. Podobno smo lahko videli v prej omenjenem filmu, da pacienti niso mogli gledati športne prireditve po televiziji, ker je bilo za tačas v hišnem redu določeno spanje. Pacienti pa so morali poslušati glasbo, čeprav tega niso želeli, ker je hišni red določal, da je v dopoldanskem času na sporednu glasba. Kaj bi bilo hujšega še dandanes v nekaterih naših zavodih, kot če bi morala odpasti učna ura, ki je npr. na sporednu med 16. in 18. uro?

Ne gre torej za vprašanje reda in discipline, pač pa gre za nekoliko posluha in za sposobnost prilagajanja posebnim situacijam in željam gojencev. Gre za to, da bi bili sposobni prekiniti z navadami, ki izhajajo iz nevrose in iz skrajno togih stereotipnih in vzgojno problematičnih modelov dela z gojenci.

Nehote se ob tej razpravi vsiljuje vprašanje, kaj bi se zgodilo, če bi v naših zavodih disciplino in hišne pravilnike v celoti potisnili na stranski tir? Ali bi zavod razpadel oziroma ali bi ga gojenci res uničili in preobrnili, kot smo največkrat prepričani? Pedagoška praksa, posebej z vedenjsko in osebnostno motenimi, pa tudi praksa psihoterapevtov nam dokazuje, da se to ne bi zgodilo. Morda za kratek čas, le toliko časa, da ne bi anarhija in nered začela gojencev dušiti. To pa bi v njih sprožilo dovolj iniciative, da bi ustvarili red - kot kaže praksa, bolj tog in bolj oster, kot ga želimo in vzdržujemo odrasli.

Pri problemu reda in discipline sem se nekoliko dalj zadržal, ker se kaže ob njem često razkorak med stališči, ki jih zastopamo in med dejansko pedagoško prakso. Konkretno ravnanje je razen od strkovne usposobljenosti osebja in od njihovih osebnih stališč odvisno tudi številnih situacijskih činiteljev in pa od iracionalnih - čustvenih elementov, ki vplivajo na vedenje, ne da bi se tega v celoti zavedali.

Red in disciplina pa je le ena izmed številnih razsežnosti življenja v zavodu, kjer je nenehno na preizkušnji naš resnični odnos do vedenjsko in osebnostno motenih varovancev. Dejansko se razkriva na vsakem koraku: ob vsebini in ob metodah, ki jih uporabljamo, izstopa v formalnih, še v

v večji meri pa v neformalnih situacijah. Zato ni dovolj soglasje z napredno idejo, ni dovolj stališče, pač pa gre za prakso, ki se odraža v drobnih vsakdanjih postopkih, v izboru metod, pa tudi v sistemu vrednotenja in ocenjevanja. Poglejmo nekoliko bolj konkretno:

Ali pohvalimo oziroma ali smo pripravljeni pohvaliti vzgojitelja, katerega imajo gojenci radi, okoli katerega se često spontano zbirajo, katerega nestrpno pričakujejo, če je odsoten? Ali ne pomislimo v takih primerih prej kot na pohvalo, na eventuelno dvomljiva ali pa celo na prepovedana sredstva, s katerimi si je vzgojitelj pridobil "nadvse sumljivo" popularnost in naklonjenost? Ali pomislimo kdaj, da takega vzgojitelja raje kot bi ga pohvalili in se pri njem učili, sumničimo, "lovimo" na formalnostih in ga klicemo na odgovornost? Ali pa se takim vzgojiteljem posmehujemo in jim skušamo z neumestnimi pripombami vzeti vso zavzetost in idealizem?

In kakšen odnos zavzemamo do vzgojitelja, ki javno s kolegi razpravlja o svojih vzgojnih napakah in spodrsljajih, ki glasno pove svoje pomisleke in moralne dileme? Na žalost takega vedenja posameznikom navadno ne štejemo v dobro, pač pa v slabo. Začenjamo ga sumničiti, da ne obvlada situacije, da je nesiguren, da dela bolj kot drugi napake. Ne pomislimo pa, da je to posebna kvaliteta, ki bi jo bilo treba gojiti, negovati in izjemno ceniti. Stiske, dileme in spodrsljaje imajo vsi, le da o njih večinoma ne govore in svojih napak ne razglašajo. Znajo taktizirati, ustvarjajo videz dobrih strokovnih delavcev, goljufajo sebe in kolege, predvsem pa ovirajo strokovni napredek.

Če bi hoteli v zavodu res odstopati od tradicije, če bi resnično želeli vnašati novitete, ki jih zahteva samoupravna pedagoška doktrina, potem bi bilo treba oblikovati pozitivno jedro tistih delavcev, ki se za novosti iskreno zavzemajo, ki se ne konformirajo s konservativnimi stališči in s konservativno prakso. Treba je naliti čistega vira. Ni mogoče soglašati in popuščati tistim, ki razvoj zavirajo, pač pa moramo podpirati tiste, ki v novosti verjamejo in v skladu z njimi delujejo. Če ustvarjamo nov vrednostni sistem, potem moramo nagrajevati in stimulirati vse, ki ga podpirajo, ovirati ali pa vsaj ne smemo vzpodbujiati tistih sil, ki razvoj ovirajo. Razen tega pa bi morali pedagoško prakso uvajati metode, ki spremembe že po svoji naravi pospešujejo, ne pa ovirajo.

UČNO RAZBREMENJEVALNE IN K AKTIVNOSTI MOTIVIRAJOČE METODE PRI VZGOJI IN POUČEVANJU VEDENJSKO MOTENIH OTROK

Kot primer: SLIKANJE OB GLASBI
(Norbert Myschker)

1. METODE V FAZI RAZBREMENJEVANJA

Ko sta R. in A.M.Tanch v juniju knjigi "Otroška psihoterapija v nedirektnem postopku" ocenjevala neko raziskavo o učnem vedenju neprilagojenih otrok, sta prišla do ugotovitve, da marsikateri pedagogi ne vedo, "kaj početi s slabo prilagojenimi otroki, če niso prednje postavljeni učni cilji, kot je poštovanka in pravopis itd." (1956, str. 20). V nekem novejšem, dopolnjenem in obsežnejšem prikazu o vedenju učitelja je Thiersch poudaril, "da učitelji danes nimajo ustreznega repertoarja možnosti in vedenjskih oblik, ki bi zadoščal zadanim nalogam" (1969, str. 487). Tako stanje predstavlja glede na učitelje, ki se ne ukvarjajo z motenimi otroki, upoštevanja vredno pomanjkljivost. Kajti - če uporabimo idejo od Beschel-a, se polno razviti in nemoteni otroci učijo kljub učitelju, moteni otroci pa samo s pomočjo učitelja. Še posebej velja to za vedenjsko motene otroke. Ne glede na to, ali izhajajo etiološki faktorji primarno iz osebnostnega področja, družinskega miljeja ali iz šolskega miljeja, so otroci z vedenjskimi motnjami obremenjeni z motnjami v učenju. Otrok je učno moten tako v dojemljanju in predelavi učnih vsebin kot v osvajanju ustreznih vedenjskih vzorcev. Všolsko prirejenem okolju za vedenjsko motene, se tak otrok, ki nima niti veselja, niti volje do šolskega dela, srečuje s svojim učiteljem.

Učenec tovrstne posebne šole je postavljen pred zahtevo, da ponovno vzpostavi veselje in voljo do šolskega dela in da je pripravljen za pozitivne akcije in interakcije. Otrok naj bi bil motiviran k splošni storilnosti in k specialni pripravljenosti za šolsko delo. Ponovno naj bi bil sposoben aktivnega socialnega vedenja (odpovedati se nagonskemu ravnanju, imeti ustrezno frustracijsko toleranco, biti sposoben za kooperacijo); prav tako naj bi bil storilen na učnem področju (osvojiti učno snov glede na posredovane učne vsebine: kulturne tehnike, stvarne učne komplekse itd.). Pri vsem tem je prvo bistven predpogoj za drugo. V začetni fazi posebnega šolanja posebej in tudi v kasnejših fazah, se učitelj vedenjsko motenih otrok - ko je izčrpana storilnostna kapaciteta glede na učne vsebine - ne more omejiti na posredovanje znanja in pri tem upati, da bo tako poučevanje vplivalo v vzgojnem smislu. Še tako intenzivna didaktična in metodična predpriprava bo v tem primeru zaman; učitelj bo doživel le neuspeh in bo pretirano živčno obremenjen.

Zato rabijo otroci z vedenjskimi motnjami, ko so na novo sprejeti v posebno šolo in tudi kasneje, ko so po dveh ali treh urah konvencionalnega pouka njihove učne kapacitete izčrpane - čas za razbremenitev od učenja, ki ga zavestno nameravam imenovati kot fazo razbremenjevanja. Vendar mora učitelj tudi v teh fazah vedeti oz. znati, kaj bo z otroki počel. Toda kaj je tisto, kar naj ponudi, ki bi po eni strani ustrezali zahtevam in možnostim otrok, po drugi strani pa tudi njegovim pedagoškim intencijam?

S tem v zvezi so se v hamburškem posebnem šolstvu za vedenjsko motene iskazale kot primerne in učinkovite posebno sledeče metode: prosto slikanje

(kot prosto risanje in slikanje, mazanje, slikanje s prsti); glasbeno-terapev ske metode; slikanje ob glasbi; igre s punčkami in lutkami; igranje vlog; prosti grupni pogovori; svobodne igre; koncentrativne sprostitvene vaje.

Na tem mestu naj obravnavam slikanje ob glasbi, in sicer iz treh razlogov:

- a) Slikanje ob glasbi je metoda, ki se je razvila v Hamburgu in je v preostali Nemčiji relativno neznana.
- b) Slikanje ob glasbi je sinteza prostega slikanja in terapije z glasbo. Zato lahko pričakujemo, da bosta prišla do izraza efekta obeh metod.
- c) O slikanju ob glasbi na način, kot je tu prikazan, v znanstveni literaturi ni uporabnih navodil za učitelje - praktike. Na razpolago je le neka obdelava od Peltz-a (v: Psiermann, G., 1969, str. 507-510), ki je metodično pomanjkljiva in vsebuje bistveno napačne interpretacije (k temu se bomo še povrnili).

Ker sta prosto slikanje in terapija z glasbo komponenti slikanja ob glasbi, se moramo najprej tu ustaviti.

Prosto slikanje in terapija z glasbo - komponenti slikanja ob glasbi

2.1. Prosto slikanje

2.1.1. Zgodovinski pregled

Risanje in slikanje imata v pedagogiki dolgo tradicijo. Comenius, Locke in Rousseau so že poznali vzgojno vrednost risanja za otroke. Filantropi in Pestalozzi s svojimi učenci J. in P. Schmidt, Ramsaner in Horner so zaradi vsestranske vzgojne vrednosti uvedli risanje v pouk. Predvsem pri Pestalozziju je šlo za šolanje predstavljalnosti v geometriji. Risanje kot specifično otroško obliko izražanja je spoznal še Fröbel, ki je bil pravljjen pri otrocih akceptirati "upodobitev predmeta preko znaka ali z nekim znakom". Ideja proste otroške risbe se je razširila šele s knjigo "L'arte dei Bambini", ki jo je leta 1882 v Bologni izdal C. Ricci. Med drugimi se je te ideje oprijel Kerschensteiner leta 1905, in sicer v svojem prikazu o "Razvoju nadarjenosti za risanje". Tako je postala Italija, kjer je Ricci prvič opozoril na smisel in pomen proste otroške risbe, izhodišče za razširitev konsekventnega nadaljnatega razvoja začete ideje. Berz da bi bili ovirani s strani svinčnika, peresa ali čopica, naj se otroci svobodno izražajo s samo barvo. V rimski šoli za "anglophone" otroke je Ruth Shaw v začetku tridesetih let uvedla slikanje s prsti kot "edukacijsko tehniko" za stopnjevanje možnosti izražanja in fantazije ter za zmanjševanje strahu in utesnjenosti. Iz ZDA, kjer je bilo v sredini tridesetih let uvedeno slikanje s prsti v psihoterapijo kot diagnostično in terapevtsko sredstvo, smo na koncu druge svetovne vojne dobili v Evropo med drugim zelo vzpodbudna poročila o tem metodi od Napoli-ja, Dverken-a in Lehmann/Risques-a. To je privedlo do poskusov uporabe v pedagogiki, psihiatriji in posebno še v analitični otroški psihoterapiji (prim. Berne, 1953).

Poučno monografijo o "Slikanju s prsti kot pomožno diagnostično in terapevtsko sredstvo v zdravstveni pedagogiki" je napisala leta 1963 Lise-lotte Pekny. Do diagnostične vrednosti slikanja s prsti zavzema skeptično stališče. "Vsak rezultat je tako ali drugače večpomenski", ugotavlja, (na str. 51) in opozarja:

"Ne iskati nekih pomenov, ampak primerjati prikazano - če res izgleda, da ima izpovedni karakter - s preostalim vedenjem in izražanjem mladostnikov in šele potem delati zaključke" (str. 91). Kljub skepsi predлага svoj lastni način vrednotenja.

L. Pekny je prepričan o splošno-pedagoški in zdravstveno pedagoški vrednosti ali o terapevtski vrednosti slikanja s prsti.^x

2.1.2. K splošno pedagoški vrednosti slikanja s prsti

Po L. Pekny-jevi naj bi predstavljalо slikanje s prsti za otroka izvor veselja in opogumljanja (str. 31). Strinja se s psihoanalitičnimi avtorji (Krevelen, Martens-Wartema, Berna, Zulliger), da se mazanje in packanje skladа z otroškimi interesи. V nadalnjem razvojnem poteku smatra risanje kot modifikacijo teh potreb. Zato - tako zaključuje - "bi moralo ... učinkovati slikanje z raznimi pisanimi barvami vplivati v smislu zdravega nadaljnega razvoja" (str. 35).

2.1.3. K zdravstveno-pedagoški in terapevtski vrednosti

L. Pekny ugotavlja, da je slikanje s prsti lahko sledeče troje: umetniško upodabljanje; ustvarjalna igra; obrtništvo. Pri vsakem od treh načinov delujejo "zdravilni faktorji". Pri umetniškem upodabljanju in obrtništvu je "zdravilni faktor" v tem, da jo možna neka upodobitev ozira neko delo. Dalje je pri tem bistveno, da pride do objektiviranja "podzavestnih bojazni, napetosti in konfliktov".

Podobno stališče glede na risbo zavzema v svoji knjigi "La vie affektive et morale de l'enfant" tudi Madeleine Rambert. Knjiga je izšla v Nemčiji leta 1969 pod naslovom "Igra s punčkami v otroški psihoterapiji". Ona pravi: "Risba ni samo izrazno sredstvo; ona olajša konfliktnom na poti k zavesti in omogoča prodreti globoko v podzavest. Pomaga pri odreagiranju afektov, omogoča presenetljivo katarzo in nam prikaže poizkuse sublimiranja nagonov." (str. 154).

Pri igri se "zdravilni faktor" kaže bolj v sami dejavnosti kot taki (str. 65). Mazanje in packanje z barvami smatra L. Pekny kot del otroške igralne aktivnosti. Toda prav možnost igranja s pastelnimi barvami je pomembna: "ker je prav pri retardiranih otrokih, ki morajo veliko nadoknaditi, s pomočjo igre možno hitreje doseči pozitivni vzgojni cilj, je lahko mazalna terapija uspešna" (str. 65). Pekny-jeva še posebej poudarja pomen mazanja s prsti za otrokov adekvatni motorični razvoj. Motorično nesproščen otrok se lahko opusti oz. sprosti in usposobi se harmonični delovni ritem; hipermotorični in ihtav otrok lahko odreagira in celo pri inteligenčno šibkejših (IQ npr. 66 in 78) kot tudi pri težko vzgojljivih (zelo divjih, neobvladanih, ki vedno isčejo prepir; nesocialnih, nepristopnih, zaprtih;

^x Termini "zdravstveno - pedagoški" in "terapevtski" so v tem tekstu z L. Pekny-jevo uporabljeni kot sinonimi, čeprav se zdi avtorju bolj pravilna njihova diferencirana uporaba.

ki pljuvajo na učiteljico, jo zasledujejo, z nemogočim značajem; ki so zanemarjeni, lažnivi, ki se potepajo po nočnih lokalih) je imela L. Pekny-jeva dobre uspehe s slikanjem s prsti.

2.2. Terapija z glasbo

2. 2. 1. Zgodovinski pregled

Risarsko in slikarsko izvajanje ima dolgo pedagoško tradicijo. Usmerjeno delovanje glasbe že vplivanje na osebnost ima dolgo medicinsko tradicijo - kar je razlog, da že tovrstna izvajanja obdržimo termin terapija z glasbo (glasbena terapija).

Že veliki filozofi in pedagogi iz časov grške antike so pripisovali glasbi v procesu vzgoje in oblikovanja velik pomen. Vendar so predstave o terapevtskih ciljih znane le pri Aristotelu. Znane so njegove misli o katarzi: s pomočjo terapevtskih in glasbenih stimulov naj bi prišlo do odreagiranja obremenjevalnih afektivnih stanj. S tem je Aristotel povedal le to, kar je bilo v njegovem obdobju že nekaj stoletij sem uporabljeno kot psihihigienski ukrep, ki je služil vsemu ljudstvu - in sicer prav posebno v tragedini (prim. npr. Bogner, H.: Tragično nasprotje, Heidelberg 1947). Christoph Schwabe opozarja v svoji knjigi "Terapija z glasbo pri nevrozah in funkcionalnih motnjah" (Jena, 1969), da je bila v 17. in 18. stoletju iatromuzika, zdravljenje s pomočjo glasbe, dokaj razširjena. Segnin je v svoji knjigi, ki je bila publicirana l. 1846 v Parizu, izrazil: Travtement moral, hygiène et éducation des idiots..., da je vpliv glasbe na umsko šibke zelo zanimiv: "Še nikoli nisem videl umsko prizadetih, ki pri poslušanju nekega glasbenega komada ne bi kazali največjega zadovoljstva. Reagirali so neposredno in hitreje na veselne in živahne kot na počasne in žalostne ritme.

Marsikateri od umsko prizadetih se je - če je bil razburjen - ob poslušanju neke žalostne pesmi pomiril. Po drugi strani pa je prišlo ob ostrih in komičnih ritmih, pri bobnanju in godbi na pihala pri sicer topih idiotih do takih oblik gibanja, ki jih doslej še niso nikoli pokazali" (citirano po König-u, k.v: Pietzner, C. /Izd./, 1969, str. 258).

2.2.2. K zdravilni vrednosti glasbeno terapevtskega postopka

Travmatske doživljaje je možno odreagirati in patološka stanja premostiti tako s pomočjo same glasbe kot s pomočjo aktivirajočih metod (igranje na instrumente, ples, petje). Tovrstna pričakovanja podpirajo medicinske raziskave, ki kažejo na to, da se glasbeni doživljaj v somatskem območju objektivira. Destunis in Seebandt sta 1958 dokazala, "da glasba v večini primerov vpliva na utrip in krvni pritisk" (citirano po Schwabe-ju, str. 34). Trexel in Wrede sta postavila paralelo med spremembami ob odporu kože in afektivnimi spremembami pri predvajjanju glasbe. Najmočnejše afektivne reakcije sta našla pri ritmično poudarjeni glasbi. Celo na EEG je bilo možno dokazati reakcije na akustične dražljaje (Paerisch 1966).

Za Schwabe-ja imajo metodični poteki "predvsem emocionalne učinke" (str. 57), medtem ko sproščajo "ritmični impulzi pretežno telesno-motorične reakcije" (str. 57). Schwabe je dosegel dobre uspehe z grupno terapijo s petjem, ki jih je naknadno dokazal s pomočjo raziskave. Pri odraslih vedenjsko motenih je uporabil ples ob petju (Kanonsingtanz)

(spontana agresivnost, nervoznost, nekoncentriranost, prisilne revoze z varovegetativnim kompleksom simptomov). Pudarja predvsem večanje emocionalne odprtosti, rastoči vpliv vklapljanja v družbeno okolje s ciljem kooperativnega vedenja in razvijanja "sposobnosti za psihofizično harmoničnost" (str. 146).

3. Metode slikanja ob glasbi

Slikanje ob glasbi je kombinirana dejavnost iz slikanja in glasbene terapije. Vendar bi bilo napačno, če bi slikanje ob glasbi razumeli kot tako, ki mu je kot prostemu slikanju nujno akustično ozadje. To sicer dogaja - po L. Pekny-jevi v nekaterih vzgojnih posvetovalnicah pri slikanju s prsti. Tudi ne bi bilo prav, če bi slikanje ob glasbi razumeli tako, kot da je glasba ponudena zato, da bi v smislu katatimnega slikovnega doživljjanja omogočili pojavljanje podzavestnih slik, ki bi jih bilo treba predstaviti. Pri slikanju ob glasbi gre v mnogo večji meri za to, da bi se melodija in ritem direktno in na specifičen način pretvorila v telesno-motorične reakcije: glasba je recipirana, pride do prostega risanja, slikanja, mazanja in packanja - in, kar je specifično drugače drugače pri tej metodi - glasbeni doživljaj se izrazi spontano, v obliki improvizacije in z veliko privlačnosti preko grafičnega upodabljanja. Še najbolj je možno slikanje ob glasbi primerjati z dogajanjem "glasbene grafike", ki sta jo pričazala leta 1960 Sündermann in Ernst.

V tem času je imel hamburški umetnostni vzgojitelj Carl Peters za seboj že desetletno prakso, v kateri je razvil in stalno na novo modificiral metodo slikanja ob glasbi. O Petersovem delu je podanik le nekaj vtipov v časopisih in filmskih prikazih. Doslej še ni prišlo do sistematičnega prikaza metode. Avtor je na osnovi praktičnih izkušenj te metode sistematiziral tako, da lahko koristijo v praksi. Predstavljena bo metoda slikanja ob glasbi.

3.1. Delovni pripomočki

Gramofon ali magnetofon, glasbene kasete (od valčka do beata); tablje 1 m x 1 m s 5 cm širokim robom; kreda (različnih barv); lepilo (npr. Glutofix); barve v prahu (temeljne barve v rdečem, modrem in rumenem); risalni papir (tapetni papir ali slično); flomastre, ki se dajo odstraniti z vodo (npr. Staedler).

3.2. Način dela

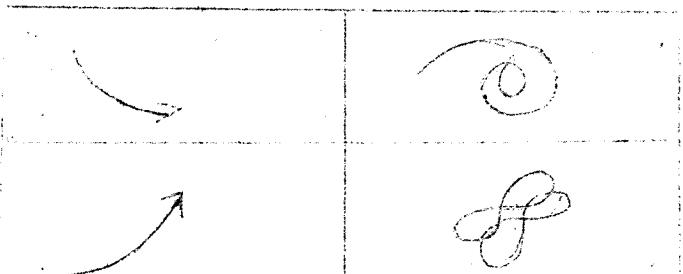
1. stopnja: gibalni impulzi, prebujeni s pomočjo glasbe in ritma do bijo prosto pot: "Ploskajte po glasbi! Dirigirajmo z obema rokama!"

2. stopnja: vsak otrok ima na razpolago navpično visečo ploskev in v vsaki roki kos krede. Otroci se ob ritmičnih kretnjah rok in telesa premikajo na mestu in nato v prostoru; nato gredo k tabli in prenesejo kretnje s pomočjo krede na tablo. Obe prosti roki se istočasno premikata tesno ena ob drugi. Najprej pride do preproste slike iz črt, ki učinkuje neenakomerno in nevredno pogleda.

3. stopnja: ploskev leži vodoravno in je navlažena z vodo zato, da kreda lahko neovirano drsi.
4. stopnja: iz vode in krede nastane na ploskvi kredasta kaša. Otroci zarišejo v to kašo sledove s prsti obeh rok (2,4 - 10 prstov). Sledovi kažejo stalno se spreminjačo sliko. S plosko roko je ploskev možno zgladiti in spet začeti znova. Zdaj otroci lahko poizkusijo slikati z obema rokama v nasprotni smeri.
5. stopnja: namesto krednate kaše nanesemo kašo iz lepljive snovi. Lepljivo snov obarvamo s temeljnimi barvami. Otroci lahko packajo, gnetejo in s poplesovanjem rok vnašajo brazde v maso. Iz brazd in robov nastajajo očarljive podobe.
6. stopnja: brazde in robovi omogočajo - kot pri tisku - ustvarjanje odtisov. Navlažen kos papirja položijo na gravure lepljive ploskve. Z rahlim potegom preko papirja fiksiramo nanj sliko z lepljive ploskve.
7. stopnja: Otroci dobijo nalogu, da vodijo ritmični ples rok in vlečejo linijo v obliki krogov, elips, polkrogov, špiral, osmic ali valovitih črt. Pokažejo se ornamentalne oblike, ki jih je možno odtsniti.
8. stopnja: s flomastri rišejo figure na navlažen papir. Roke delajo v isti ali v nasprotnih smereh z eno barvo (največkrat s črno) ali z različnimi barvami. V tišini je nato možno, da nastala polja obkrožijo s flomastri različnih barv.

3.3. K organizaciji

- 1) Otroci si glasbo sami izberejo (najbolj priljubljene plošče).
- 2) Za zaščito pred umazanijo nosijo otroci stare srajce od očeta, predpasnike in halje.
- 3) Slikanje ob glasbi naj ne bo v razredu, ampak kje drugod (v večnamenski sobi), kjer je priključek za vodo.

Slika prikazuje štiri tipične slike (nastale ob glasbi) enajstletnega vedenjsko motenega fanta, ki potekajo od zgoraj levo na desno in dalje od spodaj levo na desno v določenem kronološkem zaporedju. Najprej fant ni bil sposoben prenosa glasbenega doživljana v medsebojno povezano tekoče gibe: zmedeno postavljeni točki in črte so bile rezultat. Kasneje mu je uspelo ujeti ritem in ga prenesti na ploskev. V naslednji fazi je bil motorični prenos voden tako, da je prišlo - čeprav le nakazano - do grafično zanimivih prekrivanj. Vendar še ni uspelo, da bi nastala polja izpolnil z raznimi barvami v situaciji tišine: pomanjkljiva delovna navada je privedla do kracarije preko cele ploskve. Sele kasneje je bil fant sposoben, da je z bolje vodenimi gibi ustvaril jasnejšo prostorsko razdelitev, ki jo je izrabil za skrbno in raznobarvno izpolnitev.

4. Da ni prišlo do preteporov zaradi krede, je ob določenem času druge stopnje dobil vsak od otrok le dva kosa krede.
5. Različni slikarski načini (s kredo, kredno kašo, lepljivo maso, flomasti) so bili uvedeni po treh do štirih urah in so se lahko izvajali eden za drugim.
6. Slikanje ob glasbi naj pri začetnikih ne prekorači časa ene šolske ure. Za skupine, ki so se že navadile slikanja ob glasbi, lahko porabimo dve uri.

3.4. K pedagoški in terapevtski vrednosti slikanja ob glasbi

Posebno pomembno je slikanje ob glasbi zato, ker nudi kot metoda prostega slikanja vse možnosti, ki so podane pri slikanju s prsti. Kot kombinatorna dejavnost omogoča take učinke, ki so značilni za glasbeno dejavnost.

Najprej se je treba posvetiti efektom, ki izhajajo iz slikarske komponente, pri čemer se je treba ozirati na izvajanje slikanja s prsti. Prav tako kot slikanje s prsti v smislu L. Pekny-jeve je tudi slikanje ob glasbi primerno za umetniško ustvarjanje, za ustvarjalno igro in za obrtniško dejavnost. Kot splošnopedagoška metoda - da ostanemo pri terminologiji Pekny-jeve - ustreza otroškim potrebam po mazanju, mešanju in ustvarjalni dejavnosti s pomočjo igre in tako služi zdravemu nadaljnemu razvoju. Kot zdravstveno-pedagoška ali terapevtska metoda omogoča sprostitev bolezenskih in usmeritev zdravih psihičnih tendenc in organizacijskih oblik. O tem je prepričan tudi Peltz, ki v doslej edinem - toda žal v pomembnih pasusih napačnem prikazu o slikanju ob glasbi pod naslovom "Musik-Maltherapie" (Glasbeno-slikarska terapija) v "Priročniku otroške psihoterapije" (Biermann, G., izd. 1969), kjer piše: "Glasbeno-slikarska terapija hoče povrniti v stanje, ki pusti, da pridejo občutki svobodno do izraza in ... dopušča, da iz te osvoboditve ponovno pride do oblikovanja zdravih duševnih struktur" (str. 507). Pospešuje se motorični razvoj: utesnjeni otroci se lahko sprostijo, hipermotorični odreagirajo. Gledano z vedenjsko-terapevtskega vidika bi lahko rekli: razvija se "progresivna relaksacija" (E. Jacobson); telesna relaksiranost sprošča tudi duševne napetosti in utesnjosti.

Efekti, ki jih pričakujemo od slikanja, so kombinatorni efekti iz glasbene recepcije in spontanega glasbenega prenosa. Do njih pride, če upoštevamo načine izvajanja terapije z glasbo.

Kot splošnopedagoška metoda je slikanje ob glasbi posebno priporočljiva za zadovoljevanje otroških potreb po gibanju celega telesa na splošno in posebej po ritmičnem gibanju in kot tako koristi zdravemu razvoju. Kot zdravstveno pedagoška ali kot terapevtska metoda pa slikanje ob glasbi s pomočjo glasbene recepcije lahko sproži emocionalne učinke. Odpornost je bil s tem premagan. Travmatske otroške doživljaje je možno odreagirati. Možen postane proces samoozdravitve. S pomočjo enakega ali vsaj podobnega emocionalnega soglasja in v teku emocionalne odprtosti pride v grupi do "komuniciranja brez besed" (Dreikurs). Tako pride tudi do usmerjenega vključevanja v družbo in do kooperativnosti.

E. Trustaedt, ki je v neki hamburški posebni šoli za vedenjsko motene - 5. do 6. razred - v času enega četrstletja trikrat tedensko izvajala slikanje

ob glasbi, sporoča o dobrih uspehih: "Vpadljiva pri vedenju mojih učencev v času slikanja ob glasbi je bila neobrzdana medsebojna veselost, kajti večkrat so poudarili: "Mi smo res imeniten razred!" Razvijali so ideje o oblikovanju razreda, o spremembah v času odmora in delali načrte za izlete in razredna potovanja. Z veliko prizadenvostjo so si uredili predvideni prostor za slikanje ob glasbi. Pri tem so se razdelili na grupe ali pa so si poiskali partnerja. Skrbeli so za preseljevanje miz in tabel ne glede na to, da so si s tem naložili precej dela. Bili so celo pripravljeni ostati še po koncu pouka. Za slikanje ob glasbi so si sposodili halje in predpasnike ter s tem pomagali sošolcem, ki niso imeli ustreznih oblačil. Otroci, ki niso sodelovali, so hoteli biti vsaj prisotni. S povečano navajenostjo na ure slikanja ob glasbi so se usposobili tudi za ritmično slikanje. Tako je vedno več učencev lahko prikazalo lastne izdelke. Iz te pripravljenosti za skupno akcijo je lahko prihajalo do vežbanja socialnega vedenja" (str. 49-50).

Spontani in improvizirani prenos ritmično-glasbenih impulzov v telesno-motorične akcije je privadel do efektov v sistemu terapije kondicioniranja (conditioned reflex therapy) od Salters-a. Tu ne gre za razgradnjo procesov utesnjevanja na način, ki bi bil osredotočen na simptome, ki dominirajo pri nevrotikih. Do ozdravljenja pride preko usmerjanja spontanega prenašanja in ojačevanja, procesov vzbujanja - oziroma vnaša pri hiperaktivnih pravo razmerje med vzbujenostjo in akcijo. Melodija in ritem stimulirata tudi tiste, ki so risanju in slikanju nenaklonjeni, da se grafično izživljajo. Njihove grafične storitve je z umetniško-estetskega stališča možno smatrati kot zahtevne umetniške storitve in njihov tvorec tako ne more doživeti podcenjevanja.

H. Sartor je ob spremeljanju namenov od E. Truastedt-a s pomočjo predhodnega in naknadnega testiranja, opazovanja vedenja in izpraševanja učiteljev poizkušal diferencirano dokazati efekte slikanja ob glasbi. Testiranje ni prineslo nobenih pomembnih rezultatov; vsekakor pa opazovanje vedenja in spraševanje učiteljev. Tako je bilo možno opažati "večanje prijaznega kontaktiranja z razrednikom" in "manjšanje neprijaznega verbalnega kontaktiranja s sošolci". "Eksplozivno vedenje z izbruhi besnosti" je pojemalo. H. Sartor ugotavlja ob vrednotenju rezultatov, da je "na splošno opaziti večji interes učencev za pouk. Do razredničarke so postali prijaznejši." Učiteljica po svoji strani omenja večjo pripravljenost učencev za učenje (str. 42). Ceprav je na te rezultate treba gledati z določeno mero previdnosti - glede na to, da ni uspelo oceniti pomembnih variabel, kot npr. spremembe učnega vedenja - so v kontekstu z zgornjimi izvajanjimi, v katerih so bili ugotovljeni enaki efekti, vendarle pridobili na pomembnosti. Na koncu je treba še ugotoviti, da je tako kot slikanje s prsti tudi slikanje ob glasbi diagnostično relevantno. Za sedaj je še vedno treba biti previden s poizkusi razlage. Obstaja nevarnost, da bi prišli do popolnoma napačnih interpretacij kot Peltz v zgoraj omenjenem sestavku. Peltz poizkuša, na osnovi nekaj slik prikazati potek bolezni vse do njene ozdravitve, pri čemer smatra oglate oblike za bolezenske in valovite oblike za znak ozdravljenja. Že kratkotrajno ukvarjanje s slikanjem ob glasbi dokazuje, da so take razlage popolnoma napačne. Iskaže se namreč, da so nastale oblike odvisne od glasbenega ritma. Tako valček vzpodbuja bolj k valovitim, beat pa k bolj oglatim in premočrtnim grafikam.

+. Povzetek

Pedagog, ki je zaposlen v ustanovi za vedenjsko motene, mora razpolagati z

določenim repertoarjem metod, s pomočjo katerih bo motiviral otroke k storilnosti v najširšem smislu, predvsem na socialnem področju in jih istočasno razbremenil pred prevelikimi šolskimi zahtevami. Kot eno od takih metod smo predstavili metodo slikanja ob glasbi po C. Peters-u. Slikanje ob glasbi kot kombinatorno dogajanje iz prostega slikanja, predvsem slikanja s prsti - in iz terapije z glasbo v smislu glasbene recepcije in preobrazbe preko melodije in ritma danih impulzov v telesno - motorične akcije - se je v praksi izkazalo kot razbremenilna metoda na področju šolske storilnosti in kot motivacija k storilnosti. Poizkušali smo efekte, ki so rezultirali iz kombinacije slikanja s prsti in slikanja ob glasbi, prikazati na diferenciran način. Ta prikaz bi lahko pozitivno podprt pri uporabi te metode trikrat tedensko v času enega četrtele tja in z vrednotenjem rezultatov ob opazovanju vedenja in izpraševanju učiteljev pred in po slikanju ob glasbi vedenjsko motenih učencev. Te efekte bi lahko povzeli na sledeči način:

Pri vedenjsko motenih pride do

1. premagovanja slabega odnosa do šole, do motiviranja k aktivnosti in do aktiviranja;
2. do razgradnje agresivnega in izgradnje kooperativnega vedenja;
3. do boljšega odnosa med učencem in učiteljem v toku doživljjanja uspešnosti s strani učencev; dalje do intenzivnejšega in ekstenzivnejšega komuniciranja med učencem in učiteljem neodvisno od zahtevnosti po šolski storilnosti.

Posebno opozorilo velja razlaganju slik, ki so nastale preko slikanja ob glasbi.

Prevedla: Marija Kremenshek

L i t e r a t u r a :

- Berna, J.: Fingermalen als therapeutisches Hilfsmittel. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie. 2 (1953). S. 177 - 179. - Beschel, E.: Der Eigensharakter der Hilfsschule. Weinheim 1960. - Bogner, H.: Der tragische Gegensatz. Heidelberg 1947. - Denk, K.: Pädagogik bei verhaltengestörten Kindern. In: Jussen, H. (Hrsg.) Handbuch der Heilpädagogik im Schule und Jugendhilfe. München 1967, S. 382-409. - Doerken, H.: The objektive rating, reliability and validity of spontaneous finger-painting. Montreal 1952. - Dreikurs, R.: Musiktherapie mit psychotischen Kindern. In: Musik in der Medizin. Stuttgart 1958, S. 68-76. - Dühler, E.: Erfahrungen mit Fingermalerei. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie. 1 (1952). S. 115-116. - Jacobson, E.: Progressive relaxation. Univ. of Chicago Press. Chicago 1938. - Kerschensteiner, G.: Die Entwicklung der zeicherischen Begabung. 1905. - König, K.: Zur Musiktherapie in der Heilpädagogik. In: Pietzner, C. (Hrsg.): Aspekte der Heilpädagogik. Stuttgart 1969, S. 258-271. Leuner, H./ Das katathyme Bilderleben (Symboldrama) in der Psychotherapie von Kindern und Jugendlichen. In: Biermann, G. (Hrsg.): Handbuch der Kinderpsychotherapie. München/Basel 1969. S. 393-406. - Napoli, P.J.: Finger-painting and personality diagnosis. Gen. Psychol. Monogr., 34 (1946) S. 129-230. Paerisch, J.: Fortschritte und Probleme der modernem morphologischen und experimentellen Analyse der musikalischen Empfindung. Leipzig 1966. - Pekny, L.: Fingermalen als diagnostisches und therapeutisches Hilfsmittel in der Heilpädagogik. Zürich o. J. - Rambert, M. Das Puppenspiel in der...

Kinderpsychotherapie. München/Basel 1969. - Ricci, C.: L'arte dei bambini. Bologna 1882. - Rollwage, K.-h.: Musiktherapie. In: Enzyklopädisches Handbuch der Sonderpädagogik. Berlin-Charlottenburg 31969, S. 2217 -2218. - Sartor, H.: Modifikation sozialer Verhaltensstörungen von Schulkindern durch ein Musik-Programm. Unveröffentlichte Examensarbeit. Hamburg 1971. - Schwabe, Chr.: Musiktherapie bei Neurosen und funktionellen Störungen. Jena. 1969. - Schaw, R.: Finger-painting. Boston 1934. - Sündermann, H. und Ernst, B.: Musikalische Graphik. Heilkunst. 73 (1960), S. 160-163. - Tausch, R. und Tausch, A.: Kinderpsychotherapie in nicht-direktem Verfahren. Göttingen 1956. - Thiersch, H.: Lehreverhalten und kognitive Lernleistung. In: Roth, H. (Hrsg.): Begabung und Lernen. Stuttgart 1969 , S. 482-490. - Traxel, W. und Wrede, G.: Hautwiderstandsmessungen bei Musikdarbietung. Z.f. experimentelle u. angewandte Psychologie, 1959, S. 293 - 309. - Trustaedt, E.: Musikmalen mit erziehungsschwierigen Kindern, ,Unveröffentlichte Examensarbeit, Hamburg 1970.

Anschr. d. Verf.: dr. Norbert Myschker, Universität Hamburg, FB Erziehungswissenschaft, FA 9 Sonderpädagogik, 2 Hamburg 13, Sedanstr. 18/19.

Alisa Fuss

JOSEF - IMPULZIVEN, NEKONTROLIRAN OTROK

Precej otrok vzbuja pozornost prav zato, ker se vedejo nekontrolirano. Kako naj uporabijo izkušnje, ki so si jih pridobili v šoli? Ker so impulzivni in ne kontrolirajo svojih reakcij, v šoli redno odpovedo. Josef, učenec v mojem razredu je bil tak otrok.

Prvi vtis

Oče, po rodu iz Jemena, analfabet, s kriminalno preteklostjo, že nekajkrat dalj časa v zaporu zaradi pretegov in napadov. Ko je Josefov oče prvič prišel v šolo, ker bi moral plačati minimalen prispevek za Josefov opoldanski obrok, kot starši ostalih otrok, je kričal in rjovel. Tajnici, ki je pred njim zbežala, je skoraj prevrnil pisalno mizo.

Učenec Josef se je pričkal z vsemi. Če mu je šlo kaj navzkriž, je jokal, pravzaprav tulil, tolkel okrog sebe in se metal po tleh. Med otroki je bil nепримљен in se je ukvarjal le sam s seboj. Nikoli ni nikomur nič dal, ali kaj pomagal. Karkoli je videl in mu je bilo všeč, je hotel imeti in to takoj.

Posebno značilna za Josefa je bila njegova trma in svojeglavost. Kadar so drugi brali, je on risal; kadar so pisali, je bral; kadar so risali, je pisal; skratka, demonstrativno se je izdvajal, da bi tako dokazoval svojo vsemogočnost, požvižgal se je na vso usmerjeno aktivnost v skupini in s skupino.

Da bi vse to še bolj drastično ilustriral, je svoj stol obrnil tako, da mi je kazal hrbet. V celoti je vzbujal vtis nesrečnega izobčenca. Le enkrat, ko smo poslušali glasbo, sem opazila, da so se mu zasvetile oči in mu je čez obraz šinil nasmešek.

Prvi obisk na domu po dveh mesecih

Po treh poskusih ob različnih dnevnih časih, ko ni bilo nikogar doma, sem končno zvečer ob osmih, našla vso družino zbrano doma. Očeta smo že spoznali, mati je zelo mlada in spet noseča, Josef in še mlajša sestra.

Tokrat sem imela za obisk povsem določen povod. Josef je namreč s škarjam ranił sošolca v obraz, prav blizu očesa. Ker nisem bila prepričana, da se starši tega otroka ne bodo pritožili Josefovim staršem, sem jih hotela na to pripraviti, obenem pa tudi pomiriti, saj zdravnik ni ugotovil nikakršne poškodbe očesa.

Ko sem na kratko opisala dogodek, se je Josefov oče ves zaripel in z dvignjenimi pestmi pognal na Josefa. Mikastil ga je sem ter tja in ga vrgel na tla. Kričal je: "Na socialnem skrbstvu bom napravil škandal! Mize jim bom premetal! Pustil bom, naj me zaprejo! (Misliš je: zaradi tebe) V zapor naj te dajo! Tja sodiš! Poserjem se nate! Poščijem se na tvoje ime! Rajši nimam sina, kot takšnega kot si ti! Raje zgnij!"

Tu sem se vmešala. Poskusila sem jih prepričati o prvih majhnih uspehih

v šoli in o upanju v njegov napredek. Ubupani oče ga je izpustil. (Mati je z malo hčerko ves čas stala vsa v strahu ob strani.) Pričeli smo se mirno pogovarjati. Oče je pripovedoval: "Nikoli nisem hodil v šolo. Od majhnega sem bil na cesti in služil denar. Hotel sem, da bi Josef postal človek." Pokazal mi jšnekaj novih knjig, ki jih je kupil za Josefa (sam jih tako ni znal brati), tudi šolsko mapo mu je kupil in sandale.

Mati je obiskovala osnovno šolo le tri leta in bila praktično tudi nepismena. Dan za dnem je stala ob svoji stojnici na trgu in prodajala zelenjavou. Res sem videla na dvorišču pripravljeno zelenjavo (redkvice, kumare in drugo), kar je bilo očitno pripravljeno za prodajo. Zanimivo pa je, da so s to trgovino kar dobro zaslužili. V stari hišici so imeli nov električni pralni stroj, televizor in električni hladilnik. Dozidali so tudi sobico in jo na novo opremili. Problem torej ni bil v težkem finenčnem položaju.

Ta moj obisk se je končal v "harmoniji". Oče se je prijazno poslovil. "Vse kar mi je ležalo na srcu, sem vam zaupal, kot sestri." (Pri orientalcu je to največja čast.) Moj obisk pa je pozitivno vplival tudi na Josefa. Spoznal je, da sem se zavzela zanj in da ga nisem prišla samo tožariti.

Vsak začetek je težak

Otroci so pri tehničnem pouku napravili majhen, lesen avto. Moses je pustil svojega za trenutek kna mizi. Awi, ki je bil ravno sprt z Moseom, je nagovoril Josefa, naj ga skrije. Josef: slišal - storil in hitro domov) tako ali tako je bila zadnja ura). Ker nisem hotela, da bi se iz tega razvil velik prepir, sem se popoldan odpeljala k Josefu domov. Hotela sem ga prepričati, da bi Mosesu vrnil avto.

Ob štirih popoldne je Josefov oče s še osmimi tipi navdušeno kvartal. Očitno so igrali za večje vsote. Kje bi bila mati? Seveda, na trgu je še in prodaja zelenjavo! Kaj pa Josef? Našla sem ga na dvorišču sproščenega. Moses je bil že pri njem in dobil svoj avto. Zelo lepo.

V razredu pa je bilo z njim še vedno bolj žalostno. Še vedno je bil agresiven do vsakogar in do vsega. Igral je "divjo žival". Rjovel je kot lev, oponašal osla, psa, konja itd., plazil se je naokrog pod kbpmi, ni se dalo pogovarjati z njim. Na besedo je odgovarjal z lajanjem, rezgetanjem itd. Pouk je bil nemogoč. Rekla sem mu, da to ni razred dr. Doolittla in naj pride k pouku takrat, ko se bo odločil, da postane spet on sam, to je Josef, do takrat pa naj sedi zunaj pod drevesom. Takoj se je vključil v mojo igro in lajajoč odšel.

Čez kako uro se je vrnil. Prvič je bil miren in tu in tam celo sodeloval z ostalimi v razredu. Po nekaj dneh spet isto rjovenje, lajanje, meketanje in mijavkanje. Tokrat sem ga poskušala ignorirati in ga večkrat vprašala stvari, ki smo jih obravnavali v šoli. Včasih je "pozabil" nase in odgovoril s človeško govorico. Josef je inteligenten otrok in se zAnima za mnogo stvari. Pri krožku o enostavnih električnih tokokrogih ne bil tako navdušen, da je delal vse mogoče poskuse in si celo dokupil nekaj pribora iz lastnega denarja. Sedaj ni bilo več potrebe, da bi se zabarikadiral pod mizo in spuščal živalske glasove.

Josef je prevzel nego papigic v živalskem kotičku. Bil je srečen in je nalogo odlično opravljal. Josef, ki nikoli ni hotel pisati in je kracal, je pričel lepo izpolnjevati delovne liste o obnašanju svojih varovancev,

o prehrani, razmnoževanju itd.

Ob velikonočnih praznikih je Josef vzel svoje papigice s seboj domov, saj je pri nas splošna praksa, da lahko otroci vzamejo svoje ljubljence s seboj. Pozneje je pisal: "Ko sem dobil papigice, sem bil zelo vesel. Doma sem najprej dobro pripravil kletko. Podstavil sem nov papir ter jim dal hrano in vodo. Potem sem kletko obesil na balkon. Ponoči sem jih slišal čivkati. Mogoče jih je zeblo. Sredi noči sem vstal in jih pokril s plaščem."

Razvil se je v dobrega opazovalca. Nenadoma je spoznal, da pisanje ni samo ena od mnogih "šikan", temveč da je to družbena funkcija, ki je lahko tudi zabavna. Do tega je prišel samostojno, brez pritiska. Moj razred je imel verske ure pri drugi učiteljici, jaz pa sem med tem poučevala biologijo v drugem razredu. To Josefu ni bilo pogodu. Vedno je hodil za meno. "Kamor greste vi, grem tudi jaz. Tudi na biologische ure grem z vami." Dovolila sem mu pod pogojem, da ne bo motil.

Po pouku sem šla v delavnico, da bi odžagala nekaj desk, ki sem jih potrebovala v kabinetu naslednji dan. In glej, moj Josef za meno, da bi mi pomagal. Mislim, da je prvič delal nekaj, kar ni bilo v njegovo osebno korist. In rad je delal.

Dva dni kasneje je imel novo idejo: zgraditi novo kletko za želve. To je predlagal Danniju in delala sta skupaj, žagala, zbijala, dokler kletka ni bila gotova. Uspelo je! To je bila prva pozitivna skupinska izkušnja, osnovana na sodelovanju, ki jo je Josef doživel. Ko je spomladi prinesel v razred cvetočo mandljevo vejico - prav dan poprej smo se učili o tem - sem ga peljala po vseh razredih, razkazoval je vejico in pojasnjeval. To je bil zanj velik dan.

Meje, knize in konflikti

V razredu in nasploh v naši šoli otroke le malo omejujemo. Le toliko, da pouk še poteka. Disciplina bi otroke le zmedla in jih spomnila na prejšnje šole. Toda določene meje mora imeti vsak otrok. Sicer je "ne emancipiran v svobodi, temveč brutalno izpostavljen in onesposobljen za vzpostavljanje stikov" (Mitscherlich).

Učiteljeve jasne da- oziroma ne- reakcije imajo pozitivno vrednost. Otrok si mora priti z njimi na jasno. Približen, neodločen odgovor ga zmede in z njim ni zadovoljen. Otrok si ga lahko razлага kot neupoštevanje njega samega. Kot: "Kaj pa je to važno?" ali "Ti me sploh ne zanimaš." Josef je bil še daleč od tega, da bi se čutil članom razreda in da bi se za to tudi čutil odgovornega. Pustil je, da so iz delavnice izginjala razna orodja (ali jih je prodajal), jemal je ostalim otrokom iz njihovih zelenjavnih gredic, kar mu je ravno prijalo itd.

Povabili smo ga na razgovor v direktoričino sobo in mu pojasnili, da je pri nas že nekaj mesecev in da se mora sedaj odločiti. Tri dni naj ostane doma in premisli. Radi bi, da bi ostal pri nas na šoli, tudi njegov napredok smo opazili, vendar pa ostali otroci ne morejo trpeti škodo zaradi njega (Povod so bili hudi prepriki z oškodovanimi otroki). Zanimivo je, da je Josef sprejel naš predlog brez tannanja. Celo njegov oče, ki smo ga o tem obvestili, je sprejel predlog z razumevanjem. Zapadal je v naše napore. Ta sicer riskanten korak smo si lahko privoščili, ker smo vedeli, da se je v Josefu nekaj zganilo, kar nikakor ne bi hotel izgubiti. Ni dvomil v naš optimizem in v naš pozitiven odnos do njega, kljub vsem obsodbam za stvari, ki jih je zakrivil. Med Josefovo

tridnevno odsotnostjo je David urejal njegovo zelenjavno gredico in negoval njegove papigice. Ko se je Josef po treh dneh srečen in dobre volje vrnil v šolo, sem ga opozorila: "Vidiš, Josef, kako dobro je, da imaš prijatelja, ki je za vse skrbel." Josef pa na to: "Prijatelja? Jaz imam več prijateljev! Papigice, želve in zajčka."

Krise lahko torej ugodno vplivajo na razvoj pod pogojem, da frustracija ni premočna in da je otroku dana možnost pozitivne rešitve. Sicer lahko pride do regresije in fiksacije. (Ves svet je proti meni! Ne splača se, tega ne zmorem!) Ob zapletenih in ne vedno razumljivih poteh, ki jih ubira otrok pri reševanju konfliktov, se zamislimo. Prva zapoved učitelju bi bila: zadržanost in čim manj vmešavanja z nasveti.

Samopomoč in lastna iniciativa sta najboljši izhodišči, kajti otrok je s problemom tesno povezan, mi pa smo zunanjí opazovalci. Npr.: Schlomo je brez predaha nagajal Josefu, zmerjal njega in njegovo družino itd. Naenkrat je vzel Josef nož za britje, razrezal Schlomovo srajco na kose in ga pri tem ranih v roko. Temu dogodku sem posvetila vso pozornost - "uporaba sile"! Zbrala sem ves razred in nisem nikomur dovolila, da bi šel k tehničnemu pouku. Ko sem obvezala SCHLOMOVO roko, sem zavrsila razred, naj obsodijo Josefov dejanje in odločijo o posledicah. Razgovor sem hotela usmeriti tako, da bi se za Schloma dobro končalo, tako namreč, da bi mu kupili novo srajce. Obenem pa sem upala, da bom vzbudila odpornost do podobnih izpadov. Kmalu pa mi je postalo jasno, da govorim zaman. Otroci nad storjenim še daleč niso bili tako razburjeni kot jaz. Schlomo je sam rekел: "Saj ne potrebujem nove srajce, sem se že preoblekel."

Ob pričetku razgovora je nekaj otrok menilo, naj pokličemo policijo, ki bo zaprla Josefa. Toda ta predlog niprodril. Benjamin je predlagal: "Josef naj gre s SCHLOMOM na kliniko in naj še njemu kaj napravijo." Tudi na ta predlog ni bilo odziva. Otroci so postali nepotrpežljivi: "Dovolj je že, škoda časa, imejmo rajši tehnični pouk!" In vsi so se mi postavili po robu. Končno je vstal Josef in na svoj tipičen način dejal: "Schlomo naj me ne draži več pa bova prijatelja!"

Sprejela sem ta predlog, ker sem spoznala, da bomo ta neprijetni dogodek na ta način rešili, ne da bi imeli kakšen poseben občutek krivde. Josef in Schlomo sta se objela in zapustila razred v popolni slogi. Ta primer me je veliko naučil.

Naslednji dan mi je učiteljica tehničnega pouka povedala, da je SCHLOMO pomagal JOSEFU pri delu. Ko sem naslednje jutro prišla na šolsko dvorišče, sem našla Josefa ležečega na hrbtnu v pesku. Na njem je sedel Schlomo in ga v njegovo veliko veselje krmil s kruhovimi drobtinicami. Rekel je: "Zdaj sem dojenček im me hranijo." Pred nekaj dnevi je dobil sestrico.

Trmasto uveljavljanje volje je lahko pozitivno

V enem od višjih razredov so napravili otroci pri tehničnem pouku lepo, praktično čajno mizico. Josef je sklenil, da tudi on naredi nekaj takega. Do sedaj je delal vedno tako, da je namesto da bi sestavne dele dobro obdelal, med seboj prilagodil, lepil itd., le zabil veliko, veliko žebljev. Tako je poskusil tudi tokrat (kot nasploh v življenju) s silo in hitro priti do cilja. Ker na ta način ni še nobene stvari v redu dokončal, uničil pa je mnogo lesa, mu učiteljica tokrat za to zamotano delo ni hotela dati potrebnega materiala. Logično! Toda tokrat Josef ni popustil. Tudi v njem se je oglasila logika. Zbral je

odpadni star les in pričel zagrizeno delati mizico po lastni zamisli in načrtih.

Učiteljica je takoj ugodno ocenila njegovo iniciativo, spoznala je, da dela razumno in po načrtu in mu pomagala s strokovnimi nasveti. Josef, ki je delal zunaj na dvorišču je šel večkrat k njej po nasvet. Po približno šestih urah (otroci imajo dvakrat tedensko tehnični pouk) mu je uspelo napraviti iz starega lesa funkcionalno, čedno in na novo polirano mizico. Veselo je odnesel izdelek domov, pred tem je odšel k učiteljici tehničnega pouka in se ji zahvalil za vsa navodila. Morda je bilo prvič, da je nekoga priznal za pomočnika, da je bil res hvaležen in da je svojo hvaležnost sploh izrazil.

Odgovornost za skupino - nov pogled

Tudi Josef je prišel na vrsto kot zastopnik razreda v tedenskem predstavniškem svetu (vsaka dva tedna se zamenjajo). Tam se uče otroci poslušati svoje prijatelje, tehtajo predloge, sprejemajo sklepe in spoznavajo vrednost lastnega mnenja. Josef je zasedanju predložil predlog razreda za centralno šolsko knjižnico in dan za tem poročal o razpravi in sprejetih sklepih. Vse je lepo zapisal v zvezek, svojo nalogo je prevzel povsem resno.

Pri vrtnih delih se je odlikoval z dobrimi idejami in predlogi za izboljšave (beri: manj napora pri delu). Zelo lepo! Predala sem mu ključ vrtne ute in razdelil je vrtno orodje. Po delu ga je zopet zbral in bil zelo ponosen na izkazano zaupanje. Seveda smo nanj tudi vplivali. Toda glavni poudarek je bil na razvijanju razjmnih odločitev, odvisnih od situacij in sicer ob podpori njegovih ustvarjalnih sposobnosti.

Po izteku prvega leta pri nas smo ugotovili, da prihaja le še redko do njegovih znanih napadov besnila. Te smo sedaj enostavno ignorirali. Vedno smo lahko prešli z njim na kakšno pozitivno temo na osnovi njegovega napredka kot učencain deloma tudi na osnovi njegovih odnosov do ostalih otrok.

Nič več se ni potepal okrog in je redno obiskoval šolo. Brez dvoma še ni bil pripravljen, da bi ga poslali nazaj v normalno šolo in ga pri tem izpostavili običajnim stresom. Toda pri nas je že postal edem med mnogimi in ni bil več vpadljivi izobčenec.

Pozitiven razvoj se je pokazal tudi v spremenjenem odnosu do očeta, šole in odnosu očeta do sina. Oče nas je pogosto obiskoval v šoli (njegovo navdušenje za delo ni bilo tako hudo). Ostalo je vedno dovolj prostega časa). Enkrat je prinesel tajnici in meni celo rože, čeprav smo nekoč predstavljal "sovražno stran" - šolske oblasti in državna uprava kamor spadajo davki, zakoni in red in vse ostale neželjene in preklinjane stvari! Josef je menil: "Moj oče me ima sedaj zelo rad. Veliko stori zame. Vsako nedeljo greva skupaj na nogometno tekmo, on s svojim kolesom in jaz s svojim. Krasno!"

Notranji razvojni proces?

Od zgodnje mladosti se je Josef identificiral s svojim agresivnim kriminalnim očetom, ki je vlagal nad svojo slabotnejšo ženo, ki se je skoraj zlomila od bremena. Največ časa se je borila za golo eksistenco, saj je bil mož ali zaprt, ali pa se je potikal po inozemstvu (tihotapstvo). Ničesar si ni upala odbiti Josefu, deloma iz strahu pred njegovimi izbruhi besa

(glej oče!), deloma morda iz občutka krivde. Tako je Josef razvil bolestno vsemogočnost, ki je bazirala na predimenzionirani moči, ki je ni bilo.

"Znaš vse", "ve vse", od nikogar ne potrebuje nasveta ali pomoči. Ker nikogar ne prizna, tudi ne more priznati slabosti. Za to fasado je seveda popolna nesigurnost in strah. Dokaz? "Temper Tantrums" podobni epileptičnim napadom, ko pride do izgube zavesti. Torej, panična reakcija, beg v neobstoj, če se odnjega zahteva kaj, ali če mora rešiti nek problem. Vemo: "potem ne pomaga nobena razumna razlaga, prigovarjanje, sočutje ali celo zmerjanje in udarci. Napad mora izzveneti in mi moramo biti prisotni z nekim pozitivnim programom. Seveda ne sme nikdar s temi napadi uveljaviti svoje volje."

Tudi Josefova identiteta je bila zelo vprašljiva. Z identifikacijo z očetom, ki so se ga zaradi brutalne sile vsi bali in je živel v konfliktu z zakonom in javnim mnenjem, katerega delovni zagon je bil zelo omejen, je pa zato ljubil hazard - in njemu nasproti njegova mati, ki jo je temu primerno zaničljivo imel za slaboten stvor in jo tudi obvladal.

Kako in kam naj bi se torej formiral Josefov značaj? Pravijo, da otrok s feed-backom svojih staršev najde sam sebe in se doživi kot stvarnega. Samo na tej osnovi lahko stopi v pravilno razmerje (odnos) do ostalega sveta. Če starsi te osnovne funkcije ne morejo izpolniti, jo moramo prevzeti mi učitelji. Mi moramo biti njegovo zrcalo, v katerem se spoznava in tako pride do neke solidne osnove.

Tudi v šoli moramo, podobno kot pri formiraju prvih objektivnih odnosov v majhnem otroku, ustvariti neko vrsto ravnotežja med zadovoljevanjem in odpovedjo (Gisela Ammon), kar je ena najvažnejših osnov za učenje in aktivno reševanje konfliktov v nadaljnjem življenju.

Psihoterapija, zdravila - ali zadostujejo včasih pedagoški ukrepi

Josefov nemir, potepanje, asocialno vedenje, nesposobnost prenašanja pretresov itd. - vse to je imelo verjetno en sam vzrok. Zato je bil pri delu z Josefom cilj izgradnja notranje strukture. Josef je očitno pripadal tisti vrsti otrok, ki so opredeljeni kot trmasti in zabiti, na osnovi manifestacij njihovih lastnosti.

Premišljevala sem, s čim pričeti. V razredu sem uporabila njegovo sposobnost imitiranja živalskih glasov in glej, vsi so bili veseli. Od tedaj dalje ni bilo nobenega veselja brez Josefa in vsi so se krasno zabavali. Enako z njegovo svojeglavostjo in trmo. Upoštevati je treba, da je svoje prejšnje učitelje pogosto spravil v obup. Pri nas smo spoznali pozitivno bistvo teh mehanizmov in pozneje je razvil osebno trdovratno zagrizenost pri reševanju matematičnih in drugih problemov, ki jih je moral rešiti. Knjige in zvezke je imel sedaj v popolnem redu (tudi znak regiditete), razvil se je v dobrega organizatorja. Predvsem je bil zanesljiv - "mož beseda". V njegovem primeru ni bil cilj vzgoje sprememba osebnosti, tem več sprememba smeri, v katero so šle njegove ambicije. Tako je lahko razvil v svoje in zadovoljstvo drugih maksimum iz svojih osnov.

V drugem letu napredok v cik-cak črti

Tudi drugo leto ni bilo čisto lizanje medu! Nekaj časa je prihajal Josef dnevno četrt do pol ure prepozno. Obleka strgana, umazana, z odprtimi

nepovezanimi ranami na nogah. Josefov oče: "Sedaj je pri nas glavna sezona na zelenjavnem trgu. Mi, to je moja žena in jaz delamo od jutra do večera. Celo jest ne pridemo domov. Tudi otroci jedo v nekem lokalnu, kjer gostilničar vse napiše in plačam kasneje." Tako Josef in sestri staršev sploh ne vidijo. Tudi zvečer gredo sami spat. Malo sestrico, ki se je med tem rodila, so jemali s seboj na trg. Ležala je v vozičku nekje blizu matere.

Nekega dne je Josef pritekel vesel in dobre volje v šolo. "Juhu, danes zjutraj imamo tehnični pouk!" Vrgel je svojo šolsko mapo skozi odprta vrata v razred in oddivjal v delovni prostor. Vse je naredil v teku, skokih - kot orkan.

Tako je sproščal svojo energijo. Nikoli ni poznal zmernosti, "vriskajoč do neba - do smrti poklapan", to se je hitro menjavalo. Zadnje čase je imel zelo rad tehnični pouk. Naredil je traktor - igračko za svojo mlajšo sestrlico. Nenadoma sem zaslišala glasno vpitje iz delovnega prostora. Učiteljica: "Ven pojdi! Da te ne vidim več tu!"

Kaj se je zgodilo? Josef, nepotrpežljiv, je iz protesta, ker se mu učiteljica ni mogla takoj posvetiti, ukvarjala se je že z enim otrokom, je bil razbil njegovo že skoraj končano delo na drobne koščke. Peljala sem Josefa v kot dvorišča in se pogovorila z njim. Videti je bilo, da resno posluša in da že preudarja, kaj se je zgodilo.

Toda kaj storiti?

Sklenili smo (normalna pot v podobnih primerih) prosi za pogovor učiteljico tehničnega pouka in povabiti k razgovoru v razredu še ravnateljico. Poskusili smo razvozljati zapleteno zadevo.

Iniciativa bi morala priti seveda od Josefa, saj je bil on prizadet, torej zainteresiran. Naslednjega dne je napravil tako, kot da se ni nič zgodilo in ni storil nič. Šele ko je videl, da ne bo mogel z ostalimi otroki k tehničnemu pouku (pri tem smo strogo vztrajali), je organiziral "opravičilni pogovor". Kot vedno, je tudi tokrat opravičilo najvažnejše, važnejše kot končni sklep, ki je bil sprejet. (Naslednja Josefova naloga je nadomestilo škode z nekim posebnim delom, ki ga šola odkupi od njega). Pri pogovoru so vneto sodelovali tudi ostali sošolci. Moses: "Tudi meni se je to že zgodilo enkrat." Gad: "Če se človek jezi, ne misli na potem." Ilan: "Če me mine potrpljenje, vidim vse rdeče in ne vem, kaj delam." Juvval: "Tudi učiteljica je zadnjič podivjala, divje je kričala in vrgla knjige na mizo." Awi: "Ja, mojega očeta tudi hitro mine potrpljenje. Za tako malenkost me prebunka in mu je potlej žal". Jakob: "Moj brat je iz besa vrgal vame kuhinjski stolček, ker sem mu nagajal. Btem sva bila spet dobra." Benni: "Tudi meni se je zadnjič zgodilo isto pri učiteljici risanja. Strgal sem risbo, ker ni takoj prišla. Naj vidi, da sem mislil resno."

Tako se uče otroci sami sebe bolje spoznavati. "Grešnik" ni drugačen kot vsak sam in ostali so ravno taki "grešniki". Postavlja se vprašanje: "Sem bil tudi jaz kdaj v podobnem položaju? Kako sem se tedaj počutil?"

Sprožen je proces senzibilizacije in duševne mobilnosti. Ali moramo obžalovati, da je Josef preživel to krizo? Ne, nasprotno! Ob opazki: "Josef, glej, ti se se že precej spremenil na bolje, samo malo več potrpljenja imej" in so se mu zasvetile oči. Nato je izbruhnili: "Tudi moj oče se

se je spremenil. Preje je zapravil ves denar, da je mati komaj shajala, sedaj skrbi za nas. Zadnjič smo bili vsi skupaj v cirkusu na večerni predstavi. In kako drage karte so!" Naravna identifikacija z očetom ni lahka, vendar deluje.

Vedno skušam priti na to, kakšne težke čase je preživljala njegova mati z otroki, ko je bil oče v zaporu ali na "inozemskem potovanju". Prav zato, da bi ga opogumila, da bi preživeto izrazil na nekonvencionalen način, brez že v naprej vsiljenih ocen. Le tako kot je. Tako averžijo materje napram očetu in tudi očetov "beg naprej" iz življenjske revščine. (Očetovo otroštvo: zgodaj na cesti, služiti denar, nič učenja). Pri zemljepisu sem prosila Josefa, da bi izprasha očeta o sredozemskih deželah, ki jih je obiskal. Nato smo enkrat tudi očeta povabili v razred.

Josef je rad bral in je pogosto menjaval knjige v šolski knjižnici. Tudi tam je bil le minimalen red, brez česar nobena knjižnica ne more delovati. Otroci so si lahko vsak dan sposojali knjige, vendar je bila vsaka izdaja ali vrnitev knjige zabeležena v kartoteki. Moj Josef ni imel časa za takšne "malenkosti". Ko knjižničar (sošolec) ravno ni gledal, je Josef vzel knjigo in oddrvel. Videla sem še, da jo je vtaknil v šolsko mapo in se odpravil domov. Zaklicala sem mu: "Stoj!" Mogoče pravkar zapravljaš svojo pravico, da bi še uporabljal knjižnico." Vendar je Josef odgovoril: "Samo za en dan!" Na mojo ponovljeno zahtevo se je usedel pod drevo in začel listati po knjigi. Po kakšnih desetih kinutah je odtaval nazaj in prosil knjižničarja, da je knjigo vpisal.

Iz te enostavne reakcije lahko posnamemo vso dolgo pot, ki jo je moral prehoditi Josef. Dospel je do notranjega dialoga med prvinskim impulzom, da bi vzel knjigo in z njo zbežal ne upoštevajoč posledice in pretehtanje vseh faktorjev, s katerimi je moral računati, da bi izpolnil svoje interese (v tem primeru branje knjig). Torej impulzivnost nasproti pretehtanju in diferenciranju! Josef je bil na pravi poti. Potem, ko je bil 2 leti pri nas, nas je še večkrat prišel obiskat. Nič slabega ali posebnega nismo več slišali o njem.

NEKOČ NAJDRAŽJI ...

Da, nekoč... ali pa še vedno v moji podzavesti tli iskrica upanja. Ne, skušam te pozabiti, ker te moram, ker zame ne smeš obstajati. Morda bom trpela še nekaj časa, morda bo ostala moja bolečina večna - to mi sedaj ne prihaja še v zavest. Vem le to, da sem prisiljena pozabiti na twojo prisotnost, da me twoja bližina ne sme vznemirjati. Toda raje žrtvujem svoje trpljenje, kot da bi morala še naprej poslušati twoje neprestane laži. Čutim se dolžno, da ti napišem to zadnje pismo, predno se sprijaznim z usodo. Mislim, da imaš pravico zvedeti, zakaj najina ljubezen ni bila ljubezen. V tebi sem iskala nekaj več, toda tega nikoli nisem našla. Nisem potrebovala le twoje ljubezni na papirju, vedeti bi moral, da sem iskala v zenitu tvojih oči veliko več, kot pa si mi ti lahko nudil... Trpim, ker še vedno nekaj čutim do tebe, toda zavedam se, da bi vsak nadaljnji poskus skupne sreče puščal le razučaranja. Človeka se ne da spremeniti čez noč, četudi bi on sam to žezelel... Premišljevala sem dolgo, da sem se vendarle dokopala do te končne odločitve.... Zaprem oči Sanjam, kako sva se lovila po dišečih trtah mimo vrba. Sanjam, kako sem si nekoč žezelela toliko stvari. Zdaj so ostali le trpki spomini na preteklost.... Ali bom našla srečo tudi brez tebe? Ali bom našla pravo pot brez twoje pomoči? Vem, veliko razpotje je pred mano in morala bom preboleli še enega izmed tolikih porazov....

Ničesar ne morem odvzeti, niti dodati. Vsa najina preteklost leži razgrnjena pred menoj, toda ostajam čudno nedostopna, ko se me dotikajo drobci preteklih let. Niham med obžalovanjem in zadovoljstvom, nato pa zoper zapadam v praznino, v nekakšno otopenost, ki se prelamlja kot sončni žarek... Ostajam molčeča, ko se spominjam le še twojega imena.

Takrat, ko sva se spoznala Da Moje misli še niso bile čiste.... Bile so še skaljene s kapljo grenkobe in otroškega sramu, ki tudi po ljubezenskem višku pade v prvo minuto tištine in pravima ljubimcem preplavi telo in dušo. A sedaj? Kadar me kličeš, preslišim twoj glas.... krik, ki se odbija v samotni molčečnosti. Ostajam hladna.....

Kaj je ostalo od najine lažne ljubezni? Morda le še nekateri spomini, a še ti so bolj podobni neresničnim pravljicam.

Moj spomin in twoj nasmej je zamrl nekje med ledenički prezira in ostaja žgoč pod sveže zoranimi njivami pozabljenja. Globoke udrte brazde trpljenja in pozabljenja pajčevina nežnosti, pokrita z odejo prekletstva, sprelatava senco mojega obraza. Videl si podrto drevo najinega upanja v sadovnjaku življenja in videl si osušen potok solza, toda nisi se zganil. Ostajal si vedno nem in hladen.... Šel si preko pohojene trave skrivnosti in nisi se spremenil. Po cestah preteklosti si se zaganjal za specimi ovinki... Stopil si na kamen, ki pa se ti je zdel mrtev.... Poslušal si odsev mojih misli in krike trpečega srca. Toda če si pozorno poslušal, si slišal, kako kamen, na katerega si stopil, pritajeno zaječi, komaj slišno joče. Da, joče.... toda kdo joče? Kamen ali srce? Življenje je deroča reka, ki ne prinese nič novega. Padala sem, vstajala in zopet padala. Grele so me le svetleče sončne kaplje. V svojih dlaneh sem pestovala twoje in moje želje, najine že davno najdene in včeraj izgubljene sanje in pri tem dobro vedela, da ni več vrnitve. Moje srce bije le še za to pusto življenje, ki sem ga prisiljena živeti. Morda sem bila nekoč srečna s teboj, toda zdaj ne bi mogla biti več. Zdaj je prepozno, fant.....

Kje si bil takrat, ko sem ... s ponavljanjem twojega imena zaspala in se je vsak nov dan začenjal z besedico - samo ti - !

Ali nisi podzavestno slutil, da te kličem, da hrepenim po tebi in tvojem telesu? Moje duševne stiske in moje srčne rane bi moral čutiti. Znova trkaš na vrata moje duše, ki pa se ti ne odzove več. Zdaj je resnično prepozno!

Za vse, kar si mi storil, bi morala reči hvala le tvojim staršem, da si se sploh rodil in živel. Samo preko tebe sem se dokopala do najglobljih spoznanj: LJUBEZEN, STRAST, SOVRAŠTVO

Z vsem si me obogatil, ti. Toda nimava si več kaj povedati. Našla sva se in se izgubila v brezcilnjem tavanju po opustošenem svetu!

Človek je bogat le tedaj, ko verjame v ljubezen, upanje, resnico. Tega pa pri tebi ni.

Bila sva skupaj, toda skupne sreče nisva našla. Sedaj na tvojih prsih joče nekdo drug, ki je morda našel pri tebi tisto, česar jaz nisem mogla, znala. Poigraval si se z mojimi čustvi in bila sem slepa za vse....

Naj ti za konec zaželim vse tisto, čemur nekateri tako pogosto pravijo SREČA! Najine igre je konec in mislim, da je tako najbolje.

SREČNO!

I. Zavodnik, gojenka

Dekliško vzgajališče
Višnja gora

POSLOVILI SMO SE OD DR. SKABERNETA

Dragi tovariš Bronio!

Poslavljaj se od tebe v imenju slovenskih in jugoslovanskih vzgojiteljev vedenjsko in osebnostno motene mladine.

Razmišljajoč o tebi kot o človeku in o tvojih prizadevanjih je tudi v tem trenutku težko doumeti neizčrpnost tvoje energije.

Mi te ohranjamo v spominu

- kot organizatorja številnih strokovnih srečanj v ožji in širši domovini,
- dolgoletnega in neutrudnega predsednika slovenske in jugoslovanske sekcije vzgojiteljev neprilagojene mladine,
- kot našega zastopnika in člana v mednarodnem združenju vzgojiteljev neprilagojene mladine,
- kot publicista in raziskovalca, prevajalca in
- urednika številnih strokovnih priročnikov za delo z vedenjsko in osebnostno moteno mladino in še in še.

V tvojem pristopu k družbeni problematiki vedenjsko in osebnostno motene mladine si se ravnal po svoji izrazito humanistični naravnosti in vedno sledil svoj tankočutni posluh za iskanje novega, boljšega, naprednejšega.

Poleg prizadevanj, da bi družba ustrezneje gledala in obravnavala mladega človeka, ki se je v spletu življenjskih okoliščin znašel na stranpoti, si se zavzemal tudi za boljši strokovni in družbeni položaj vzgojiteljev te mladine.

Trudil si se za organizacijsko utrjevanje in povezovanje vzgojiteljev slovenske in ostalih republik, kamor si vedno vpletal prvine in vrednote bratstva, enotnosti, solidarnosti in medsebojnega spoštovanja.

Delo, ki si ga opravil, da bi bolje razumeli otroka in mladostnika z vedenjskimi težavami, ni bil tvoj poklic, bilo je tvoje veselje, prepričanje, ljubezen.

Prav zaradi tega imajo tvoja prizadevanja še poseben pomen in v zgodovino vzgojnih zavodov, ki si jo leta in leta skrbno sestavljal, ki je nisi dokončal in ki jo bomo dočakali mi, tvoji prijatelji, bomo s hvaležnostjo vnesli tudi tvoja človeška, plemenita prizadevanja, da bi se ljudje med seboj še bolje sporazumevali.

I. Škoflek

BRONISLAV SKABERNE
kakršnega sem poznala

Prvič sem se srečala z njim leta 1970 (morda 1969) na nekem kongresu za defektno mladino v Versaillesu, kamor sta prišla skupaj s prof. Cirilom Brezovcem kot delegata iz Ljubljane.

Izrael in Jugoslavija, navidezno dva svetova. Vendar, kadar gre za človeške probleme, za stiske mladih - en planet, na katerem nosimo vsak svoj delež odgovornosti.

V nemščini (rojena sem v Berlinu, od koder sem bežala pred nacističnimi fašisti v Izrael) - se je odvijala izmenjava misli in publikacij. Ustvarjeni kontakt ni bil nikoli pretrgan.

Kadar me je peljala pot z mojimi kolegi po Evropi, smo vedno, kadar je bilo le mogoče, potovali preko Ljubljane, k Broniju in njegovim prijateljem. In prav tu sem ga imela priliko spoznati ne le "službeno", temveč predvsem kot človeka.

Kako je ljubil svojo "malo deželo" Slovenijo in vedno znova je želel, da bi nam jo čim bolj približal.

Ne kot ozkogledi (trmoglavi) nacionalist, temveč kot na nekaj, kar je bilo del njega samega.

Bil je identičen s to goro, z onim izvirom, z rimske razvalino, z baročnim portalom, s staro vaško cerkvijo in novim otroškim vrtcem, s spomenikom Cankarja - z vsem.

Pokrajino je doživeljal neposredno. "Pogosto hodim po tem gozdu. V različnih letnih časih in ob različnem vremenu. Vsakič se mi zdi nov. Glej, kako lebdi tam svetloba skozi drevje! Vidiš tam oni drobci svetlo zeleni mah in slišiš žvrgolenje ptičjega para?"

Z njim so "govorila" polja in rože, "govorile" so mu živali in govorila sta mu dež in megla. Znal je molče govoriti. Kot da bi izviral mir iz sredine našega šumečega jetičnega sveta. Vendar prav zaradi tega toliko bolj nepreslišno.

"Kako žalosten je lahko posamezni list, ki pade na tla?" Tako lirično je vdihaval svet okoli sebe. Že v tem leži nekaj otožnosti, ki ga je pozneje premagala.

Vse, kar se je nahajalo nad ali pod zemljo njegove domovine, zgodovina ali preteklost, umetnost in literatura - je spadal k njemu in on je bil del tega.

In kljub temu je bil pravi svetovni popotnik. Seznanjen je bil z mnogimi - tudi najstarejšimi kulturami, želel je hoditi vštric s časom in je bil odprt za vsa moderna vprašanja, prizadevajoč si razumeti vsa stališča.

Na moja razlaganja je sledil največkrat že znani ugovor: "Ja, in kaj pravi k temu nasprotna stran?"

Tak je bil njegov način.

Mnogo, mnogo odprtih vprašanj. Vedno dognati, v kakšnem odnosu so stvari dejansko in ne kot se kažejo navidezno.

V hebrejščini pomeni beseda pravičnost = יָדָךְ (izgovorjena ZEDEK). Iste črke pomenijo tudi יָדָךְ = ZADAK t.j. izvajati pravičnost. Beseda sestoji iz dveh delov. יָדָךְ = ZAD, pomeni loviti in יָדָךְ = DAK, pomeni prefijenost. Torej slediti finemu, pomeni pravičnost. V tem smislu: pravičnost se sestoji iz tega, da upoštevamo najmanjše okolnosti in da skrbno sledimo najmanjšim namigom.

Tak je bil pač Bronijev način. Morda je bil v tem vzrok, da je študiral pravo.

Njegovo življenje je bilo polno aktivnosti. Kako je ljubil družabnost v krogu svojih prijateljev, dobro jedačo in napitek - vse te male radosti tega sveta.

Sprehod z njim po Ljubljani - to je pomenilo srečanje z mnogimi znanci in vprašanja: "Kako gre?", "Kaj počno Vaši otroci?", "Kaj je novega?"

O svojem delu na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti je dejal: "Tam sem srečen."

Slišala sem ga, kako je s svojim lepim glasom na neki slavnosti bivših partizanov globoko prevzel pel stare pesmi.

V zadoščenje in čast mu je bilo, da je lahko sodeloval na projektu za Logatec. Vsí njegovi inozemski prijatelji smo v angleščini izdano knjigo dobili od prof. dr. Katje Vodopivec. Bronio je bil zelo ponosen, da je knjiga prejela toliko priznanj izven Jugoslavije.

Na njegovo prošnjo sem zanj zbirala material o zatiranju slovenske kulture na Koroškem. Posebno si je želel, da bi kaj napravil zoper to zatiranje.

Vendar pa kaže ta stran, ki je vidljiva in svetla, le del Bronija. Druga stran, polna melankolije in otožnosti ostaja uganka, skrivnost, ki jo je vzel s seboj, ko je bežal iz tega sveta.

Kdor nima občutka za življenske konflikte, za človečnost in neusmiljeni boj s samim seboj, za svojo lastno resnico, naj se spomni njega.

Potrudimo se - kot se je on - za tanjši posluh, sočutje in razumevanje naših otrok, mladostnikov in soljudi. Vprašajmo z Bronijem: "Mora to biti tako?", "Ali je to pravično?", "Ali je to potrebno?".

(Z B. Brechtom: ...da bo človek človeku pomočnik")

Naj zveni še tako skromno, kot bi mislil Bronio. Vedeti je treba, da je na tem svetu še vedno preveč gorja in bolečin, čeprav je že mnogo rečenega in storjenega.

Kako osamljen je lahko v osnovi človek?

To lahko samo slutimo.

A. Fuss

Nemočni in prizadeti.

prevedla:
A. Vivod

D E L O S E K C I J E

OBČNI ZBOR V RADENCIH

14. in 15. januarja 1977

14.1. ob 11^h. uri: NEKATERE OBLIKE MLADIŠKEGA PRESTOPNIŠTVA, OCENJENO Z RAZLIČNIH VIDIKOV (dr. V. Skalar)

ob 19,30 uri družabno srečanje

15.1. ob 9,00 uri občni zbor sekcijs:

- 1) Otvoritev in izvolitev delovnega predsedstva in drugih organov občnega zbora
- 2) Poročilo o delu sekcijs (poročajo: predsednik, tajnik in blagajnik ter nadzorni odbor)
- 3) Razprava o poročilih
- 4) Volitve predsednika in upravnega odbora sekcijs
- 5) Sprejetje programa dela sekcijs za leto 1977
- 6) Predlog za znižanje vzgojiteljeve delovne obveznosti (poroča tov. Knafelc)
- 7) Diskusijski prispevek: Specialna pedagogika - terminološka opredelitev. O tej temi bo razpravljal I. Škoflek
- 8) Razno

POROČILO O DELU SEKCIJE STROKOVNIH DELAVCEV VZ MVO

za mandatno obdobje 1975 in 1976
(pripravil Janez Vivod)

I. N
amesto uvoda

Vedeti, kako je kaj treba narediti ni težko. Težko je samo tako narediti!

2. Strokovno usposabljanje

Poslužili smo se različnih oblik usposabljanja:

- enodnevna predavanja
- seminarji
- redni študij ob delu
- ekskurzije

Vse te oblike so bile dostopne vsem članom.

2.1. Predavanja:

Letno smo organizirali po dvoje predavanj domačih in tujih predavateljev, ki so nam posredovali sodobne teme s področja vzgoje in izobraževanja otrok in mladine z motnjami vedenja in osebnosti. Teh predavanj se je udeležilo 398 delavcev vzgojnih zavodov.

Vsebinski pregled predavanj in udeležba:

Datum	Tema	Predavatelji	Udeleženci
MAREC 1975	Terapija otrok in mlad. z MVO s pomočjo slikanja ob glasbi	prof. dr. Myschker	92
NOV. 1975	Posvet o alkoholizmu in narkomaniji	prof. dr. L. Milčinski F. Dovečar Makrajić	105
	Pojav narkomanije v vzg. zavodu Slivnica	Tolar	
	Prispevek UJV Maribor	skupina avtorjev	
MAREC 1976	Modifikacija vedenja mladolet. prestopnikov	prof. dr. Myschker	97
NOV. 1976	Usposabljanje otrok in ml. z MVO v osnovni šoli s film. prikazom različnih metod in prakse	Alise Fussova	94

2.2. Seminarji

Sodobni način življenja in dela zahteva od vsakega delavca zavoda večje diagnostične sposobnosti, boljše dojemanje grupnega dogajanja in pravilno vrednotenje akcij in reakcij nadrejenih in podrejenih, opazovati samega sebe. To je bil eden od glavnih namenov, da smo organizirali seminarje o grupnem treningu vseh treh stopenj. Udeleženci teh seminarjev so praktično doživeli in registrirali zgoraj navedeno.

Datum	Vrsta seminarja	Udeležba
IX. 75	Grupni trening I. stopnje	33
XI. 75	Grupni trening I. stopnje	49
XII. 75	Nova izhodišča	54
II. 76	Grupni trening II. stopnje	37
III. 76	Grupni trening III. stopnje	44
XI. 76	Grupni trening III. stopnje	38
XII. 76	Grupni trening III. stopnje	40
	Slaba tretjina vseh delavcev vzgojnih zavodov je absolvirala grupni trening vseh treh stopenj.	295

2.3. Redni študij ob delu

Sporazumno s fakulteto za defektologijo zagrebške univerze smo v Ljubljani organizirali študij ob delu za delavce slovenskih vzgojnih zavodov. Uspeli smo zbrati 15 kandidatov, vendar jih je ostalo le 9. Ti so v šolskem letu absolvirali predavanja tretjega letnika. Skupina ima lesten odbor, ki se briga za organizacijo študija in se dogovarja za izpite. V glavnem - sekacija je pokrenila vse potrebno, da bi čimveč delavcev pristopilo k študiju, odziv pa ni bil velik.

2.4. Ekskurzije

25 delavcev slovenskih vzgojnih zavodov se je udeležilo ekskurzije na Hrvaško, kjer so si ogledali 5 zavodov. Bili so gostoljubno sprejeti, dobili pa so tudi vpogled v delo hrvaških tovarišev. V načrtu so bile še tri ekskurzije, vendar za dve ni bilo interesa med članstvom, ekskurzija na Dansko pa je v načrtu in jo mislimo realizirati na jesen tega leta.

3. Sodelovanje sekcije s hrvaško sekциjo

S predstavniki hrvaške sekcije imamo dobre stike. Z njimi smo se dvakrat srečali. V marcu 1976 smo v Smarjeških Toplicah predstavili Nova izhodišča obravnavanja vedenjsko in osebnostno motene mladine v naših zavodih, novembra meseca letos pa so nam hrvaški tovariši v Bedekovščini predstavili sodobne oblike obravnavanja otrok in mladine z MVO, diagnostiko in klasifikacijo v diferenciranem obravnavanju, polzavodsko in zavodsko obravnavanje. Beseda je tekla tudi o medsebojnem sodelovanju obeh sekcij v bodoče. Sprejetih je bilo nekaj konkretnih sklepov (skupno sodelovanje na seminarjih, posvetih, izmenjava strokovne literature itd.).

4. Sodelovanje z zamejstvom

Navezali smo stike z nekaterimi univerzami, oddelki za usposabljanje specialnih pedagogov (Hamburg, Bremen, Marburg in Oregon ter Nykøbing). Z njimi izmenjujemo strokovne izkušnje v obliki medsebojnih obiskov, z organizacijo predavanj, z izmenjavo literaturе itd. Takšno sodelovanje je obojestransko koristno. Marsikaj je mogoče prilagoditi našim potrebam, v marsičem pa se tudi oni uče od nas.

5. Založniška dejavnost in izdajanje glasila

Sekcija izdaja svoje glasilo za boljše izpopolnjevanje nalog in zadev iz svojega delovnega področja. V ta namen smo uredili vse, kar je potrebno in v skladu z zakonom za urejanje in razširjanje tiska ter za javno obveščanje.

Ptički brez gnezda izhajajo drugo leto. Doslej smo uredili in razmnožili devet številk. Ob izidu prve številke smo zapisali:

- Glasilo naj bi seznanjalo strokovne delavce s problematiko, ki jo srečujemo pri svojem delu v vsakdanji praksi;
- prinašalo naj bi informativne članke o usposabljanju naše populacije;
- seznanjalo s teoretičnimi izhodišči usposabljanja;

- objavljalo naj bi literarne storitve delavcev in gojencev;
- za razvedrilo pa naj ne bi izostal humor v gnezdih.

Tako je izgledal prvi osnutek glasila. Na raznih sestankih in posvetih smo ppvpraševali, kako si zamišljajo zasnova in zaenkrat nismo prejeli predlogov za spremembo.

V devetih številkah je izšlo 64 prispevkov na 291 straneh. Od prispevkov je:

- 12 informativne narave
- 7 teoretičnih
- 16 prispevkov iz prakse za prakso
- 6 literarnih
- 7 humorističnih in
- 16 iz različnih mejnih področij usposabljanja.

Največ prispevkov smo prejeli od delavcev iz Višnje gore - 9, VZ Logatec je dal 4, VZ Slivnica - 5, VZ Smlednik - 3, po dva prispevka so poslali delavci iz PMD Ljubljana in iz mladinskega doma M. Belič. Po enega smo prejeli iz VZ Veržej in iz VPD Radeče. Avtorji iz drugih organizacij so v večini. Ti so prispevali 37 člankov. Tako je razmerje 40 : 60 v korist drugih področij.

Stroški za glasilo

Skupni stroški za vse številke znašajo 20.879,00 din. Ti pa odpadejo na:

- stroški za izdelavo ovitka (osnutek, tiskanje) 1.500 kom po 3,-	4.500,00 din
- 57.000 listov ciklostilnega papirja, list po 0,82 din ...	4.674,00 "
- 300 matric, ena matrica stane 3,90 din	1.170,00 "
- pis. matric, razmnoževanje, lepljenje in odprema	10.634,00 "
Skupaj	20.878,00 din

Vseh številk glasila je bilo razmnoženih v 1.700 izvodih, od teh je bilo razdeljenih med člane 1.400, ostale izvode pa smo dolžni pošiljati tožilstvu, knjižnicam, muzejem, nekaj izvodov pa hranimo v arhivu, nad 100 izvodov pa smo poslali na ogled, le-teh pa ni bilo mogoče zaračunati. Na podlagi tega prikaza nas je stal izvod glasila v poprečju 15,00 din.

Izhajanje glasila je bilo omogočeno iz dotacij vzgojnih zavodov. Ravnatelji so namreč na drugi seji dne 13. junija 1975 sprejeli sklep o prispevku 35,00 din letno na člana sekcijs. Iz tega naslova se je do sedaj zbralo 9.600 din. VZ na podlagi citiranega sklepa še dolgujejo 3.700,00 din. Ostali primanjkljaj smo krili iz dohodkov sekcijs.

Iz prikaza je razvidno, da gre pri izhajjanju glasila za take izdatke, ki se jim ni mogočeogniti.

Nekateri predlogi, kako v bodoče

Če je glasilo VZ in strokovnim delavcem potrebno, je treba zagotoviti minimalna sredstva za njegovo izhajanje, in to:

- uvesti ekonomsko naročnino
- dvigniti subvencijo VZ

- del sredstev si zagotoviti z reklamo
- zaprositi za dotacijo RISK.

Kolektivi VZ naj na skupnem sestanku posvetijo točko dnevnega reda, kjer bi obračnavali vsebino glasila in pa financiranje. In še en predlog: mogoče bi kazalo glasilo preimenovati v glasilo VZ in sekcije MVO.

Sekcija ima v načrtu tudi založniško dejavnost: izdajanje gradiva, ki ga bo pripravila študijska skupina in pa tudi drugo gradivo, ki bi prišlo v postev za prakso.

6. Študijska skupina za vzgojne zavode

Sekcija se je precej angažirala, da bi uredila formalne pogoje za delo študijske skupine. Pripravljenih je bilo nekaj osnutkov samoupravnih sporazumov za delo študijske skupine. V začetku januarja 1976 so vzgojni zavodi podpisali citirani sporazum. Sodimo, da je ustanovitev študijske skupine zelo koristna inštitucija vseh vzgojnih zavodov, ki bi mogla prispevati k razreševanju strokovnih vprašanj. Cilji in naloge študijske skupine so take narave, ki vzpodbujujo tudi članstvo sekcije, da sodeluje v parciarnih študijskih nalogah. Sekcija naj bi tudi v bodoče podpirala delo študijske skupine, zlasti naj bi opravljala naloge tehnične narave.

7. Raziskovalna dejavnost

Pri raziskovalni skupnosti Slovenije smo prijavili raziskovalno nalogu o socialnem stanju otrok in mladostnikov v zavodih za usposabljanje. Izdelali smo vprašalnik in šifrante z navodili in ga v 16.000 izvodih poslali zavodom za usposabljanje. Doslej smo zbrali nakaj nad 6.000 izpolnjenih vprašalnikov, ki jih pripravljamo za strojno obdelavo. Predvidevamo, da bomo v letu 1977 dobili potrebna sredstva, da bomo z nalogo nadaljevali.

8. Rekreacija članstva in prireditve

To področje dela ni v celoti zaživelio. Načrtovali smo osvajanje že osvojenih slovenskih vrhov. Poskušali smo z zimskim in vodnim športom ob seminarjih ter strokovnih srečanjih razvijali družabno življenje itd.

Kaj smo uspeli?

Od načrtovanih 8760 m nadmorske višine so bolj redki člani sekcije osvojili skoraj polovico. Zimski šport pa je ponagajal. Ko so bile reprezentance vseh zavodov na višku kondicije, je zmanjkalo snega, ko pa je nepričakovano padlo dovolj snega, je pa zmanjkalo kondicije. Odgovorni tovariši za zimsko "emveoiado" so vložili veliko dela, žal pa načrta niso mogli uresničiti, ker je kar šest reprezentanc odpovedalo sodelovanje.

Rancerija na Dravi od Maribora do Ormoža je bila druga večja prireditve, kjer naj bi omogočili članstvu, da se izkaže v vodnem športu. Prireditelji pa so tudi s to akcijo doživelvi neuspeh, ker na cilj ni prispeala nobena reprezentanca, ker sam start ni uspel.

Več zanimanja je bilo za družabne prireditve ob srečanjih na predavanjih in

za obseminarske družabne aktivnosti. Sekciji je uspelo zbrati večino veteranov, ki so v vzgojnih zavodih že nad 10, 15, 20 in tudi več let in jim podeliti bronasta, srebrna in zlata priznanja.

9. Razne druge naloge

Ureditev vzgojiteljeve delovne obveznosti. - Razlike v neposredni delovni obveznosti učiteljev in vzgojiteljev občutno obstajajo. Zato se v okviru sekcijskih pripravlja analiza, ki bi jo pristojnim organom in službam posredovali, da bi se to vprašanje ustrezeno rešilo.

10. Financiranje tako imenovanih hotelskih uslug vzgojnim zavodom

To področje je za različne vrste zavodov različno urejeno s strani financerjev. Običajna praksa je, da financerji krijejo stroške bivanja v zavodih za usposabljanje do konca šolskega leta, če pa je otrok odsoten nad en mesec dni, odračunajo le stroške prehrane, ostale režijske stroške pa priznajo. Sodimo, da bi moralo to veljati prav tako za vzgojne zavode. Sekcija bo izdelala predlog kriterijev financiranja skupno z zavodi.

11. Sodelovanje v republiškem društvu defektologov

Udeleževali smo se vseh sej republiškega društva in prispevali k razščiščevanju nekaterih strokovnih vprašanj. Sekcija pa ostaja dolžnik za izdelavo predlogov za in proti integraciji prizadetih otrok v normalno okolje.

Uspešno je bilo tudi sodelovanje z zavodom za šolstvo.

12. Metode dela sekcijskih

Posluževali smo se občasnih stikov s članstvom v vzgojnih zavodih. Takih sestankov je bilo 5. Na 16 sejah upravnega odbora smo med drugim zlasti razpravljali o programih dela sekcijskih, o izvrševanju posameznih nalog sekcijskih. Člani UO so pri uresničevanju programa dela sekcijskih marljivo, samo-iniciativno in z veliko prizadevnostjo opravljali sprejete sklepe.

Program dela je sekcija razgrnila tudi ravnateljem vzgojnih zavodov.

Ravnatelji so za delo sekcijskih pokazali polno razumevanje in so s svojo angažirano storito veliko doprinesli k uspešnosti sekcijskih.

Za zaključek :

Sekcija je v glavnem opravila naloge letnih načrtov. Pri uresničevanju nalog imajo nemalo zaslug člani upravnega odbora, ki so z veliko vnemo prispevali zahtevani delež. Tajnica je skrbela za tehnično poslovanje, blagajnik je bil priden, da je vnovčil nad 20 milijonov dohodkov in izdatkov. Poseben delež pri tem imajo ravnatelji vzgojnih zavodov, ki so z velikim razumevanjem prisluhnili programom sekcijskih in poskrbeli v okviru svojih pristojnosti, da smo ga lahko uresničili. In na kraju je tu celotno članstvo, ki je vsak po svojih močeh prispeval k tej dvoletni aktivnosti sekcijskih. Iskrena hvala za sodelovanje! Novo izvoljenemu upravnemu odboru in predsedniku želimo uspešnega dela, vsemu članstvu pa aktivno sodelovanje pri uresničevanju družbeno strokovnih nalog.

ORGANIZACIJSKO POROČILO SEKCIJE
(pripravila Metka Lokovšek)

Sekcija šteje 214 članov, od teh je 191 iz vzgojnih zavodov, 23 pa iz drugih organizacij (centri za socialno delo, osnovne šole). Upravni odbor sekcijske sekcije šteje 12 članov. V mandatni dobi so bili trije člani zamenjeni, ker so odšli v druge službe.

Sekcija je imela predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika. Razen tega so v okviru sekcijske sekcije delovali trije pododbori, ki so samostojno opravljali naloge, in sicer:

- pododbor za strokovna vprašanja in študij,
- pododbor za sodelovanje in odnose z različnimi organizacijami in urejanje članstva,
- pododbor za družabne prireditve

Kasneje se je izkazalo pre malo učinkovito, zato je upravni odbor v celoti prevzel nase sprejemanje in izvrševanje nalog in to na način, da so posamezni člani upravnega odbora sprejemali naloge in za njihovo izvršitev odgovarjali.

Upravni odbor sekcijske sekcije je imel 16 sej, od tega eno izredno. Na sejah smo obravnavali nad 90 točk dnevnega reda. Obravnavali smo v glavnem načrte dela, izvajanje različnih akcij in tekočo problematiko.

Udeležba na sejah je bila skoraj vedno polnuštevilna.

Razen sej upravnega odbora je sekcija sklicalila še 5 sej ravnateljev vzgojnih zavodov.

Nadalje je bilo 10 sej uredniškega odbora glasila. Razen sej smo se posluževali pismenih in telefoničnih konzultacij s člani upravnega odbora v nujnih primerih.

Sekcija ima dva pečata, katerega sta uporabljala predsednik in tajnik sekcijske sekcije.

Arhiv sekcijske sekcije je urejen po fasciklih, in sicer je bilo v tem mandatnem obdobju sprejetih in odposlanih nad 50 dopisov. Arhiv je urejen in pravljjen na prevzem od odgovornih članov novega upravnega odbora. Nerešenih dopisov sekcijske sekcije nima, pošto smo urejali v glavnem tekoče. Arhiv blagajne je ločeno voden, izdatki in dohodki za vsako akcijo sekcijske sekcije so vneseni na kartice, računi pa arhivirani v mapah.

Sekcija ima seznam udeležencev seminarjev, posvetov in predavanj. Udeleženci so prejeli po zaključku seminarjev pismena potrdila o njihovi udeležbi.

Na sedežu sekcijske sekcije so deponirane knjige, ki so baje last Društva defekologov. Do teh knjig ni pokazal nihče nobenega interesa. Sekcija je knjige pripeljala iz Prehodnega mladinskega doma, preštela in uredila ter objavila seznam v glasilu sekcijske sekcije. Posebnega odziva za nabavo ni bilo. Domnevamo, da mora biti še nekaj knjig v PMD, in sicer knjiga EKSPERIMENT V LOGATCU, teh knjig nismo dobili. Sekcija nima nepremičnin, vse usluge - razmnoževanje gradiva, tipkanje, so nam opravljale različne organizacije in privatniki. Ker se je dejavnost sekcijske sekcije precej razširila smo uvedli ločeno arhiviranje dopisov, in sicer: splošni dopisi, ki se nanašajo na celotno dejavnost sekcijske sekcije, dopisi za glasilo in prav tako dopise za študijsko skupino.

Ob zaključku poročilo se zahvaljujem vsemu članstvu za uspešno sodelovanje ter želim bodočemu vodstvu sekcijske, zlasti pa tajniku, še uspešnejše organizacijsko vodenje sekcijske.

P O R O Č I L O

o prihodkih in odhodkih sekcijske za l. 1976 in 1976

1. Prihodki	271.492.- din
2. Odhodki	<u>250.572.- din</u>
3. Saldo	20.920.- din

1. Pregled prihodkov

1.1. Kotizacija od seminarjev	163.950.- din
1.2. Kotizacije od predavanj	21.360.- din
1.3. Članarina	5.914.- din
1.4. Prispevki zavoda za glasilo	8.468.- din
1.5. Dotacija RODDS	11.100.- din
1.6. Druge dotacije	50.000.- din
1.7. Prispevki za samoupravni sporazum	2.800.- din
1.8. Prispevki za ekskurzijo na Hrvaško	7.900.- din
	271.492.- din
Neporavnana naročnina za leto 1976	6.000.- din
Neporavnani prispevki za glasilo s strani zavodov	3.700.- din
Skupaj	9.700.- din

Upoštevani še ti dve postavki dolžnikov,
bi znašali prihodki sekcijske

281.192.- din

2. Obrazložitev izdatkov

2.1. Stroški seminarjev (režijski stroški, nadomestila OD moderatorjem, honorarji, prispevki za honorarje)	178.730.- din
2.2. Stroški predavanj (potni st. oški in honorarji predavateljem, režijski stroški)	28.700.- din
2.3. Stroški pri izdajanju glasila	20.878.- din
2.4. Ekskurzija na Hrvaško	7.230.- din
2.5. Potni stroški	4.372.- din

2.6. Poštnina	2.379.- din
2.7. Pisarniški material	7.615.- din
2.8. Razni drugi stroški	3.015.- din
	250.572.- din

Zaključek

Dohodki in izdatki posameznih akcij niso vsklajeni. Pri seminarjih znaša negativen saldo 14.780.- din. Ta razlika je nastala zato, ker nismo računali na nadomestila za OD moderatorjem. Zahtevke smo prejeli šele kasneje za nazaj. Razen tega pa je bila kotizacija za člane sekcije deloma subvencionirana.

Podobno so bila subvencionirana predavanja.

Dotirati smo morali glasilo v višini 12.410.- din.

Razen tega smo prevzeli od bivšega UO sekcije negativen saldo, ki je znašal 881.- din.

Sekcija tokrat zapušča bodočemu UO pozitiven saldo v višini 20.573.- din, pri upoštevanju dolžnikov pa 30.273.- din.

Blagajnik

P R E D L O G

načrta dela sekcije strokovnih delavcev vzgojnih zavodov MVO za l. 1977

1. Strokovno izobraževanje:

1.1. Posveti

Tehnike in metode dela z agresivnimi mladostniki - marca
Vsebina in metode dela v šoli za otroke v MVO - novembra

Grupni trening I. stopnje: februarja

II. " : aprila

III. " : oktobra

Tehnika intervjuja in igra vlog: v maju

2. Sestanki in konference:

Upravnega odbora sekcije	8
z ravnatelji vzgojnih zavodov	3
S predst. hrvaške in drugih sekcij	2
Z zamejci	2
Drugi sestanki	3

3. Študijska skupina za vzgojne zavode:

Študijska skupina bo sama izdelala letni načrt dela. Na podlagi tega načrta bo sekcija opravljalna vse tehnične naloge in opravila.

4. Rekreacija:

Osvojitev pet slovenskih gorskih vrhov nad 1.000 m.

5. Založniška dejavnost:

Publiciranje gradiva študijske skupine.

Izdaja pet številk glasila, in sicer: februarja, maja, oktobra in decembra.

6. Ekskurzije:

Pripravljamo strokovno ekskurzijo na Dansko. Ta naj bi bila v oktobru. Kolegi z Danske nam nudijo brezplačno bivanje in prehrano za en teden. Udeleženci ekskurzije bodo krili le prevozne stroške. Udeleženci ekskurzije bi morali obvladati nemščino ali angleščino.

Načrtujemo krajše obiske vzgojnih zavodov na Koroškem in v Julijski krajini.

7. Strokovno sodelovanje z zamejstvom:

Izmenjava strokovnih izkušenj s študenti hamburške univerze in s študenti nekaterih drugih univerz

Z A P I S N I K

redmet: Občni zbor društva defektologov Slovenije - sekcije MVO

Dne: 15. januarja 1977

Ob: 9. uri

V: Radencih

Občni zbor je bil zaključen ob 13. uri.

Občnega zbora so se udeležili:

Tov. Skaberne, tov. Ivan Škoflek, pedagoški svetovalec in pet delegatov iz posameznih vzgojnih zavodov - skupaj je bilo prisotnih 58 članov sekcije.

Do izvolitve delovnega predsedstva je občni zbor vodil tov. Janez Vivod, predsednik sekcije MVO.

D n e v n i r e d :

1. Otvoritev in izvolitev delovnega predsedstva in drugih organov občnega zorca;
2. Poročilo o delu sekcije (poročajo: predsednik, tajnik, blagajnik in nadzorni odbor);
3. Razprava o poročilih
4. Volitve predsednika in UO sekcije
5. Sprejetje programa dela sekcije za leto 1977
6. Predlog za znižanje vzgojiteljeve delovne obveznosti (poroča tov. Knafelc);
7. Diskusijski prispevki: Specialna pedagogika - terminološka opredelitev (Ivan Škoflek);
8. Razno.

Po otvoritvi občnega zbora in po sprejetju dnevnega reda je predsednik dal na glasovanje predloge za delovno predsedstvo, zapisnikarja, dva overovatelja zapisnika in kandidacijsko ter volilno komisijo.

Predlogi so bili soglasno sprejeti, tako so v delovnem predsedstvu bili:

Trtnik Marjan - predsednik
Graif Dora - članica
Petrovič Elizabeta - članica

Zapisnikarici:

Ema Tibaut, Milica Knafelc

Overovatelja zapisnika:

Jože Sukič, Alojz Misletak

Kandidacijska in volilna komisija:

Ramiz Dzofić
Marija Ferenc
Milan Cvelbar

K 2. točki:

Slišali smo poročilo predsednika sekcije, tajnika in blagajnika. Glej priloge!

Razvila se je debata.

Prvi se je prijavil k razpravi tov. Skaberne, ki se je zahvalil za prejete čestitke ob novem letu.

Zahvalil se je tov. Vivodu, predsedniku sekcije, ki je dvignil delo sekcije na zavidljivo raven.

- Seznanil nas je tudi z delom sekcije za mladinsko kriminologijo, ki bo morala delati skupaj s sekcijo vzgojiteljev MVO.
- Bilo bi koristno, da bi si ogledali muzej za mladinsko kriminologijo v Vikerčah, ki je urejen po Skabernetovem konceptu.
- Naše društvo je član mednarodne sekcije vzgojiteljev neprilagojene mladine, ki združuje osemnajst nacionalnih združenj.
- Udeležence je seznanil z literaturo Milčinskega in priporočal, naj temeljiteje preberejo "Specialno školo."
- Ker je pred kratkim umrl največji učitelj in strokovnjak za kazensko pravo in idejni tvorec mladinskega kazenskega prava tov. Bogdan Zlatarič iz Zagreba, je tov. Skaberne predlagal, da naša sekcija pošlje z današnjega občnega zборa sožalno brzojavko učiteljskemu zboru pravne fakultete v Zagrebu.
- . Predlog je bil soglasno sprejet; nato pa smo z enominutnim molkom počastili spomin na umrlega učitelja tov. Zlatariča.

Tov. Vivod je načel problem financiranja glasila sekcije ter financiranja študijske grupe.

Delegati so predlagali, da je glasilo ustrezno in vsebina aktualna, zato naj naprej izhaja. Financira pa ga naj vsak zavod, oziroma naj se zavodi v tem dogovorijo v kolektivih, kajti noben zavod ni tako reven, da ne bi mogel sofinancirati izdajanja glasila.

Predlog in sklep:

- a) Novi UO naj takoj na začetku svojega delovanja razpravlja o problemu našega glasila in nato sprejme ustrezne sklepe.
- b) Vsak zavod naj da pismeno izjavc s sklepi v zvezi z glasilom Ptički brez gnezda.

Nato še tov. Škoflek pripomni k vsebini glasila: Zaželeno bi bilo, da bi članki bili odsev dela, življenja in problematike posameznih zavodov.

K točki 4.

Pred volitvami je NO poročal o svojem delu in nato predlagal razrešnico staremu UO in NO.

Razrešnica je bila izglasovana s pripombo tov. Skaberneta, ki je NO opozoril na to, da je ta prezrl, da je potrebno dati staremu odboru razrešnico s pohvalo.

Kandidacijska in volilna komisija je poročala naslednje:

Prisotnih je 58 članov. Glasovali so vsi, štiri glasovnice so neveljavne.

Novopredlagani odbor je bil izvoljen s 54 glasovi. Za predsednika je bil izvoljen tov. Ivan Škoflek. Za člane so bili izvoljeni:

Nadzorni odbor:

1. Vivod Janez
2. Žužek Milena
3. Pajk Miha

Upravni odbor.

1. Knafelec Franjo
2. Gutnik Janez
3. Fabian Anica
4. Hočevac Vlado
5. Hribar Jelka
6. Kocjančič Bogomila
7. Podpečan Franc
8. Makrajič Živorad
9. Vilčnik Martin
0. Draksler Darja
1. Pupis Franc
2. Kranjc Bogo

K točki 5.

Namesto uvoda k programu pravi tov. Vivod, da so naloge sekcije tako obširne, da bo potrebno razpravljati o njih na različnih nivojih.

Nato sledi predlog delovnega programa sekcije strokovnih delavcev vzgojnih zavodov MVO za leto 1977.

Glej prilogo!

Predlog je bil v celoti sprejet. Novi UO pa ga naj po potrebi še dopolni.

K točki 6.

Tov. Knafelec poroča, da je svojo utemeljitev za skrajšanje vzgojiteljeve obveznosti in za benificiran staž strokovnih delavcev objavil v glasilu Ptički brez gnezda.

Akcija v tej smeri poteka že dalj časa, a vsi zavodi niso izpolnili obljube, da bodo poslali sekciji še svoje utemeljitve.

Tov. Martinovič pravi, da prizadevanja za benificiran staž potekajo tudi na Hrvaškem, zato bi bilo dobro, da bi se z njimi povezali.

K točki 7.

Pozornost smo posvetili diskusiskemu prispevku tov. Ivana Škofleka z naslovom: Specialna pedagogika -terminološka opredelitev.

K točki 8.

Pri tej točki je razpravljalo več članov.

Pomemben je bil prispevek tov. Vaupotiča - člana zveznega odbora sekcije v Beogradu.

Pravi, da je delo sekcije vzorno in sam program garantira kontiminirano delo tudi v bodoče.

Načne pa problem o položaju naše sekcije v zveznem meriku. Delegati, ki prisostvujejo sestanku zvezne sekcije, ne vedo, za kaj naj se borijo.

Drugi problem je v tem, da slovensko društvo nima sredstev za kotizacijo v zvezni sekciji.

Tov. Škoflek pove, da so slovenski defektologi sklenili, da bodo o svojih problemih razpravljalji doma. Nalog obvezila pa je prevzela PA.

Tov. Skaberne:

Zavodska vzgoja je v krizi in potrebuje reševanje tega problema je v tem, da to rešujejo skupaj s skupnostjo. Potrebno je k sodelovanju povabiti krajevno skupnost, družbeno politične organizacije in druge činitelje, ki lahko uspešno prispevajo k reševanju problemov vzgojnih zavodov.

Ker se nihče od delegatov ni prijavil k razpravi, je bil občni zbor sklenjen ob 13. uri.

S K L E P I

1. Novi UO naj takoj na začetku razpravlja o problemu našega glasila.
2. Vsak zavod naj da pismeno izjavo o pripravljenosti sofinanciranja glasila.
3. Predlog načrta dela sekcije strokovnih delavcev vzgojnih zavodov MVO za leto 1977 je bil soglasno sprejet in ga je potrebno realizirati in tudi po potrebi dopolniti.
4. Akcija za skrajšanje delovne obveznosti neposrednega dela vzgojitelja z gojenci in za benificiran staž strokovnih delavcev naj poteka pospešeno in skupaj z defektologi na Hvraščem.
5. K razreševanju problemov v zvezi z vzgojnimi zavodi je potrebno pritegniti KS, družbeno politične organizacije in druge činitelje.
6. O uspehih in problemih naše sekcije in zavodov bi bilo potrebno pogoste obveščati širšo javnost.
7. Strokovno sodelovanje s tujino naj se organizira preko konzulata, ki takšno sodelovanje podpira in sofinancira.
8. Naša sekcija naj vzpodbudi odgovorne činitelje, da se zavzamejo za ustanovitev visoke šole za vzgojo kadrov za delo z našo populacijo.

UPRAVNI ODBOR SEKCIJE SPOROČA SVOJIM ČLANOM

Upravni odbor sekcije strokovnih delavcev v zavodih so je od občnega zbora sekcije do danes sestal dvakrat.

Naloge oziroma delovna pcdročja v upravnem odboru smo si podelili takole:

Podpredsedniške naloge in organizacijo ter praktično izvedbo seminarjev smo zaupali Franju Knafelcu iz Veržaja. Kolega Fránjo bo skrbel tudi za politiko financiranja sekcijске dejavnosti.

Ker v (izvoljenem) odboru nihče ni mogel prevzeti niti tajniških niti blagajniških nalog, smo "uvozili" kolegici Mojco Modic in Mirjano Velikič. Mojca iz PMD v Jaršah je prevzela dolžnosti tajnice, Mirjana iz Mladinskega doma Malči Belič pa blagajno.

Obema kolegicama se za pripravljenost prisrčno zahvaljujemo, zlasti pa še zaradi tega, ker sta za delo takoj poprijeli, saj je bilo nekaj zadev celo že v zaostanku.

Zahvaljujemo pa se tudi kolektivu PMD iz Jarš, seveda, z ravnateljem Mihom na čelu, ker je odstopil sobo za tajniške posle, in to brezplačno.

Kulturno in rôkreativno dejavnost bosta načrtovala in organizirala v sodelovanju s članstvom kolega Janez Gutnik iz VZ Planina pri Rakeku in kolega Franc Pupis iz VZ v Logatcu.

Študijsko skupino z upravnim odborom bo povezoval kolega Živorad Makrajic iz VZ Slivnica pri Mariboru.

Založniško dejavnost, kot je izdajanje skript, ciklostiranih strckovnih materialov itd. bo vodil kolega Bogo Kranjc iz sprejemališča v Mariboru.

Sekcija se bo letos nekoliko več kot v preteklosti poskušala posvetiti tudi raznim idejnim in političnim vprašanjem. Odgovornost za to dejavnost je prevzela kolegica Anica Fabjan iz VZ Preddvor.

Ker je kolega Vilčnik Martin iz VPD Radeče menjal delovno mesto, v upravnem odboru pa je odgovarjal za študijske zadeve članstva, bo odbor na svoji naslednji seji za to dejavnost zadalžil drugega tovariša.

Zadolžitev v upravnem odboru z enkrat še nimajo kolegi Hočevar Vlado iz DV Višnja gora, Bogomila Kocjančič iz MD Malči Belič, Franc Podpečan iz VZ F. Milčinskega iz Smlednika in Darja Draksler iz MD T. Kozel iz Frama.

Dosedanja realizacija programa

Doslej smo izvedli en grupni trening prve stopnje, od 23. do 27. 2. 1977, ki se ga je udeležilo 34 kolegov in kolegov iz vzgojnih zavodov in osnovnih šol iz Ljubljane.

Grupna treninga četrte stopnje sta potekala v času od 13. do 17. 3. 1977 in od 18. do 22. 5. 1977. Obeh treningov te stopnje se je udeležilo 60 kolegov.

Vsi grupni treningi so potekali v hotelu Bernardin v Portorožu, vodil jih je tov. Franjo Knafelc, moderirali pa so tovariši Branko Martinovič, Leon Lojk in Janez Bečaj.

Vsem izvajalcem se zahvaljujemo za vloženi trud.

S kotizacijo 1.000 din na udeleženca je sekcija za izvedbo vseh treh seminarjev zavodom in šolam izstavila računov za 94.000,00 din, po poravnani vseh stroškov v zvezi z grupnim treningom bo sekcijski ostalo za njeno dejavnost okrog 2.500,00 din.

O stroških grupnega treninga je razpravljal upravni odbor na majski seji.

Od 19. do 27. marca 1977 so bili v Sloveniji na obisku kolegi iz Hamburga. Del njihovega programa je realizirala tudi naša sekcija, in sicer sprejem ter obiske v nekaterih naših zavodih (Višnja gora, Radeče, Smlednik), ki se jim za gostoljubnost iskreno zahvaljujemo.

Vtisi vseh 17 gostov iz Hamburga so bili zelo ugodni, zlasti jih je impresioniral humanizem naše družbe. Pretresljiv pa je bil njihov obisk Begunj, kamor jih je vodil kolega Janez Vivod z namenom, da jim pokaže prostaštvo, ki so ga Nemci počeli na naših tleh med drugo svetovno vojno. Obisk je slučajno sovpadal tudi z osvetlitvijo Druschkejevih zločinov v Begunjah. Kolega Janez je po obisku komentiral dogajanje približno takole: Ženske so jokale, ko so videle, kaj so Nemci počeli tod, moški pa so one-meli. Vsi so menili, da današnja Nemčija povojnim generacijam prikriva svoje pretekle zločine itd. Potem, ko so pokupili domala vso dokumentacijo Begunj v angleškem jeziku, in so so prefotografirali, kar so mogli, so obljudili, da se bodo potrudili, da bodo na svojstven način pomagali osvetliti v svoji domovini Druschkejeve zločine v Sloveniji in da bodo storili, kar se pač storiti da, da bo Druschke dobil zasluženo kazeno.

Kolegi iz Hamburga so si s posredovanjem naše sekcijske ogledali Svetovalni center v Ljubljani, prisostvovali urji prometne vzgoje na osnovni šoli heroja Franca Rozmana-Staneta v Šentvidu, na Republiškem odboru za preventivno vzgojo v cestnem prometu na Upravi javne varnosti v Ljubljani in Kadetski šoli Republiškega sekretariata za notranje zadeve v Tacnu.

✓Vsem, ki so sodelovali pri realizaciji tega programa, se vodstvo sekcijske toplo zahvaljuje.

Prof. dr. Norbert Myschker iz hamburške univerze, oddelka za specijalno pedagogiko je predaval našim kolegom, in sicer 5. aprila 1977 v zbornici Vzgojnega zavoda Janeza Levca v Ljubljani, naslednji dan pa v Mariboru.

Naslovi predavanj so bili: POMEN SIMBOLIČNEGA INTERAKCIONIZMA ZA PEDAGOGIČKO PRIZADETIH in PSIHOMOTORIČNE VAJE ZA VEDENJSKO IN OSEBNOSTNO MOTENE.

Obeh predavanj se je udeležilo okrog 120 kolegov.

Predavanja v Ljubljani je zelo uspešno prevajala kolegica Marija Kremenshek iz DV Višnja gora, za kar se ji v imenu ljubljanskih udeležencev še enkrat zahvaljujemo. Enako se zahvaljujemo vodstvu VZ J. Levca, ki je odstopil zbornico za predavanje, seveda brezplačno.

Študijska skupina, ki jo vodi dr. Vinko Skalar in ki ima letos zelo obsežen program dela, se je doslej sestala že štirikrat. Skupina pripravlja seminar o kaznovanju, nad katerim je zainteresiran tudi Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Upamo, da ne izdajamo kakšnih skrivnosti, če omenimo, da so člani študijske skupine z dr. Skalarjem vred samo v letošnjem letu prevedli že okrog 100 strani zelo kvalitetne literature, ki obravnava kaznovanje, da o analitično-sintetičnem pristopu k lastnim izkušnjam oziroma praksi v tem pogledu posebej ne govorimo.

Pri delu jim želimo kar največ uspehov.

Z republiškim odborom Društva defektologov Slovenije smo se pripravljali in udeležili I. defektološke konference v Opatiji. Našo sekциjo je zapustila kolegica Anica Fabjan, udeležili pa so se je tudi ostali naši člani, med njimi tudi predsednik zvezne sekcije vzgojiteljev neprilagojene mladine, kolega Ferdo Vaupotič.

Na kratko poročal
I. Š.

PROSTOR ZA PRISPEVKE IZ VZGOJNIH ZAVODOV

VZ PLANINA:

Trenutno so zasedeni.

VZ LOGATEC:

Še vedno iščejo novo lokacijo.

VZ VIŠNJA GORA:

Je tudi tokrat v gnezdu.

VZ SLIVNICA:

Pripravljam obletnico rancerije.

VZ PREDDVOR:

Turistična sezona na pohodu.

VIZ VERŽEJ:

Za planinske pohode v prekmurske alpe jim je zmanjkalo kisika, pripravljam se na ribarjenje.

VZ FRAM:

Imajo težave zaradi pozabe.

PMD LJUBLJANA:

Kvantiteta bo dala kvaliteto.

MDMB LJUBLJANA:

Dve leti so čuvali gnezda, a ptički so tudi na njihovo zadovoljstvo sfrčali, zato jih ne pogrešajo.

VPD RADEČE:

Včasih pogledajo v gnezdo, sicer pa spadajo v drug resor.

PTIČKI BREZ GNEZDA izhajajo 5-krat letno. Izdaja ga sekcija MVO Ljubljana, Jarška c. 36 (PMD)

IZDAJATELJSKI SVET: Ciril Brezovec, Irena Bizjak, Frenk Hočevar, Metka Lokovšek, Franci Ravnikar, Franc Pupis, Vinko Skalar, Ivan Škoflek in Janez Vivod.

UREDNIŠKI ODBOR: Irena Bizjak, Metka Lokovšek, Njuša Sever, Franc Pupis, Franci Ravnikar, Ivan Škoflek, Janez Vivod in Franc Zupan.

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: Janez Vivod.

Po mnenju republiškega komiteja za kulturo je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Ovitek: J. Gorinšek, akad.slikar

Razmnoženo v 500 izvodih v razmnoževalnici sekretariatov v Ljubljani.